

A Contextual Exploration of the Interaction of Identity and Migration among Immigrant Women in Yazd City

Fatemeh Jafari Naeimi¹, Maliheh Alimondegari^{2*}, Ali Ruhani³

Abstract

Identity changes and how to change them are important issues in the migration path. The current research is a contextual exploration of the interaction of identity and migration among immigrant women. The research method is qualitative and grounded theory is used. The participants were 21 women who immigrated to Yazd city from different provinces of the country and were selected purposefully and by theoretical sampling. The data collection tool was a semi-structured interview, and the data analysis was done using open, central, and selective coding. Based on the findings, the identity reactions of immigrant women and the experience of its consequences in the context of the transitioning society of the destination are influenced by factors such as the level of access to facilities and the level of gender discrimination in the source society. Immigrant women from progressive origins, with a strong individual-social identity and a suitable skill level, by responding to the high-level job demand of Yazd city, achieve a favorable social position. On the contrary, immigrant women from origins with a static culture and extensive deprivation, without the necessary skill support, start rethinking their individual-social identity. As a result, the transitioning city of Yazd is a very suitable socio-occupational platform for immigrant women from leading origins. While it brings a lot of identity, social and economic challenges for immigrant women from static origins.

Keywords: Immigrant women, Origin and destination of migration, Identity transition, Qualitative study, Yazd City.

Received: 2023-05-07

Accepted: 2023-06-19

1. M.A in Demography, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran; jafarynaemi1365@gmail.com
- 2*. Associate Professor in Demography, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran (Corresponding Author); m.alimondegari@yazd.ac.ir
3. Associate Professor in Sociology, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran; aliruhani@yazd.ac.ir

E-ISSN: 2008-3742 / © Population Association of Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.2001821.1281>

Extended Abstract

Introduction

Castels and Miller (1993) propose the feminization of immigration as one of the five main characteristics of the age of immigration. The feminization of migration refers to the increase in the presence of women in the migration process in both quantitative and qualitative terms. As they are no longer the only dependent immigrants and have an active role in this process (Sadeghi and Veldund, 2014: 56). According to the latest statistics published by the United Nations, in 2020, the proportion of immigrant women among the world's female population was 3.5% and the proportion of immigrant men among the world's male population was 3.7% (United Nation, 2022). The statistics also indicate changes in the traditional patterns of male migration in Iran and the presence of more women in intra-provincial migration flows in the country. In this regard, the share of women in Iran's immigration flows has increased from 45% in the period of 1986-1996 to 48.6% in the period of 2011-2016. Also, according to the net migration in the periods of 2006-2011 and 2011-2016, Yazd province is one of the first four provinces of the country to accept immigrants and a desirable and suitable immigration destination for both sexes (Mushfaq and Khazaei, 2015:87; Mahmoudian and Mahmoudiani, 2018:60). Considering that gender in Iran still has a bold and undeniable influence in various stages of women's lives, especially in some regions of the country; This research tries to answer this question. What are the identity consequences of the different social, cultural, and economic contexts of origin and destination of migration for immigrant women?

Methods and Data

Qualitative methodology has been used in the current research. Considering the purpose of the research, which is to analyze women's interpretation of how to be present in migration flows, the best strategy for analyzing this process is the grounded theory with the systematic approach of Strauss and Corbin (2008). The participants in this research were selected through purposive and theoretical sampling. The inclusion criteria of the participants were as follows: they must be female and have immigration experience (independent/subordinate). In the selection of samples, an effort has been made to include diversity such as women's age, marital status, literacy level, job field, and the type and reason of migration (independent-subordinate) and the diversity of the provinces of origin. In order to find reliable data, the interviews continued until data saturation was reached. In this regard, in the period from July to October 2022,

with 21 women who immigrated to Yazd from different provinces of the country and the duration of their stay in this city is more than two years and they had the mentioned characteristics; the interview took place. The data collection tool in this research was a semi-structured interview.

Findings

Analyzing the data in a consistent, orderly, and continuous process led to the formation of the core category (phenomenon: desire to transition). This phenomenon includes 20 main categories, 113 sub-categories and 907 concepts. The findings showed that progressive origins, domineering families, male-centered society, poverty, and multi-layered misery played a role in the formation of the central phenomenon of the desire to transition as causal conditions. Among the personal and social characteristics of the participants, which have influenced the phenomenon and also influenced the strategies, are the categories of self-destruction and tame women. In this regard, structural and macro conditions such as the desirability of origin, repulsions of origin, marriage challenges, cultural inequality, and systematic governmental functional bias as intervening conditions have facilitated or limited the implementation of the strategy. Struggle, independence and selfishness are some of the strategies adopted by immigrant women to maintain survival. The consequences of adopting strategies include positive consequences: self-recreation, facilitating access to the destination and family growth, and negative consequences: adaptation challenges in the destination, opportunity costs, and sustainable destruction.

Conclusion and Discussion

The type of culture at the origin of migration and the level of access to facilities in the hometown play a role in creating women's personal and social skills and shape the quality of life of immigrant women in the destination. In this regard, immigrant women with skills are faster to rethink their identity in the individual and social dimensions. As a result, the destination will be a suitable platform for the flourishing of the talent of women and even their families by facilitating access to various educational, occupational and social dimensions. But women without skills and involved with many socio-economic sufferings, cannot form a timely and appropriate rethinking of their identity at the right individual level. In this way, without reaching the desired economic stability; They struggle only with suffering and helplessness, and they spread their growing internal tensions to the family and sometimes to the society.

As a result, even in the new community, despite the open space and more facilities, they cannot have the necessary productivity. In this regard, it seems that immigrant women from static areas need more support, especially in economic fields, so that they can go through the path of personal and social identification more easily by reducing the pressure of life in the destination. By continuing this path, they can achieve two-way beneficial productivity for themselves and the destination society.

Acknowledgments

This Paper is taken from the master's thesis of the first author of in the field of demography, which was completed in the Faculty of Social Sciences of Yazd University. The authors would like to thank all the participating migrant women who provided data access for the research and also the respected reviewers of the paper who added to the quality improvement of the article with their correction suggestions.

Citation:

Jafari-Naeimi, F., Alimondegari, M., & Ruhani, A. (2024), A Contextual Exploration of the Interaction of Identity and Migration among Immigrant Women in Yazd City, *Journal of Population Association of Iran*, 19(37), 249-291.
<https://doi.org/10.22034/jpai.2023.2001821.1281>

ارجاع:

جعفری نعیمی، فاطمه، علی مندگاری، ملیحه، روحانی، علی (۱۴۰۳). کاوشی زمینه‌مند از برهمکنش هویت و مهاجرت در بین زنان مهاجر در شهر یزد، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۹(۳۷)، ۲۴۹-۲۹۱.

<https://doi.org/10.22034/jpai.2023.2001821.1281>

کاوشی زمینه‌مند از برهمکنش هویت و مهاجرت در بین زنان مهاجر در شهر یزد

فاطمه جعفری‌نعیمی^۱، ملیحه علی‌مندگاری^{۲*}، علی روحانی^۳

چکیده

تغییرات هویتی و چگونگی این تغییرات، از مسائل مهم در مسیر مهاجرت است. پژوهش حاضر، کاوشی زمینه‌مند از برهمکنش هویت و مهاجرت در بین زنان مهاجر است. روش پژوهش، کیفی و از نظریه زمینه‌ای بهره گرفته شده است. مشارکت‌کنندگان، ۲۱ نفر از زنان مهاجر به شهر یزد از استان‌های مختلف کشور بوده‌اند که به‌صورت هدفمند و به شیوه نمونه‌گیری نظری انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و تحلیل داده‌ها به شیوه کدگذاری باز، محوری و گزینشی صورت گرفت. برپایه یافته‌ها، چگونگی واکنش‌های هویتی زنان مهاجر و نیز تجربه پیامدهای آن در بستر جامعه در حال گذار مقصد، متأثر از عواملی چون سطح دسترسی به امکانات و سطح تبعیض‌های جنسیتی در جامعه مبدأ تفاوت می‌پذیرد. زنان مهاجر از مبداهای پیشرو، با داشتن هویت قوی فردی-اجتماعی و سطح مهارتی مناسب با پاسخ به تقاضای شغلی سطح بالای شهر یزد به جایگاه مطلوب اجتماعی دست می‌یابند. برعکس، زنان مهاجر از مبداهایی با فرهنگ ایستا و محرومیت وسیع، بدون پشتوانه مهارتی لازم، به بازاندیشی در هویت فردی-اجتماعی دست می‌زنند. در نتیجه شهر در حال گذار یزد، بستر بسیار مناسب اجتماعی-شغلی برای زنان مهاجر از مبداهای پیشرو و چالش‌های هویتی، اجتماعی و اقتصادی فراوان برای زنان مهاجر از مبداهای ایستا به همراه دارد. **واژگان کلیدی:** زنان مهاجر، مبدأ و مقصد مهاجرت، گذار هویتی، مطالعه کیفی، شهر یزد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۹

۱. دانشجوی کارشناسی‌ارشد جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران؛
jafarynaemi1365@gmail.com

*۲. دانشیار جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران (نویسنده مسئول)؛
m.alimondegari@yazd.ac.ir

۳. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران؛ aliruhani@yazd.ac.ir

DOI: <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.2001821.1281>

مقدمه و بیان مسأله

کاستلز و میلر^۱ (۲۰۰۹) به‌عنوان دو پژوهشگر مطرح حوزه مهاجرت، زنانه‌شدن مهاجرت‌آرا به‌عنوان یکی از پنج ویژگی اصلی عصر مهاجرت^۲ مطرح می‌کنند. زنانه‌شدن مهاجرت اشاره به حضور بیش از پیش زنان در جریان‌های مهاجرتی و افزایش مهاجرت زنان مستقل دارد (خواججه‌نوری و شریفی، ۱۴۰۱: ۵۶). در گذشته، نقش مردان به‌عنوان تأمین‌کننده درآمد خانواده در بیرون از منزل و زنان با دارا بودن وظیفه فرزندآوری و نگهداری از خانه، در داخل منزل تعریف می‌شد (جعفری‌سیریزی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۴۶؛ ربانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۰). اما امروز زنان دیگر خود را به این وظایف سنتی محدود ندانسته و همین دگرگونی در نگرش و باورهای نسل جوان و تغییر در تعاریف‌شان از نقش زن در جامعه، فزونی خواسته‌ها و آرزوها و تمایلات اقتصادی و اجتماعی سبب شده زنان و دختران برای دسترسی به موقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی بالاتر، بیشتر تلاش کنند. در این راستا یکی از راهبردهای اساسی ایشان برای دستیابی به موقعیت بهتر، مهاجرت و تحرک مکانی بوده است (سادتی و علوی، ۱۳۹۷: ۶۲).

مهاجرت زنان دارای ویژگی‌های خاصی است که برای آنان توأم با مخاطرات و فرصت‌هاست. تصمیم به مهاجرت بستگی زیادی به زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و سطح فقر و برابری جنسیتی دارد (Cartias Internationalis, 2012). علیرغم افزایش سهم و نقش مستقل زنان در فرایندهای مهاجرتی، هنوز تفاوت‌های جنسیتی محسوس و بسیاری در این زمینه وجود دارد و در تصمیم‌گیری‌های مهاجرت، مردان دارای نقشی فعال‌تر نسبت به زنان هستند. هرچند برخی از مطالعات نشان از سهم بیشتر زنان در مهاجرت با منشأ شهری دارد (صادقی و ولدوند، ۱۳۹۴: ۷۴؛ زارع مهرجردی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۹۶). جنسیت یکی از جنبه‌های مهم بحث زنانه‌شدن مهاجرت، می‌باشد. جنسیت، با شکل‌دهی به نقش‌ها، روابط و نابرابری‌های جنسیتی، سازماندهی فرآیند و مسیر مهاجرت، افراد را به مهاجرت سوق داده و یا از آن

-
1. Castles & Miller
  2. Feminization of migration
  3. Migration Period

بازمی‌دارد (صادقی و ولدوند، ۱۳۹۴: ۵۹؛ Jolly et al, 2005: 1؛ Fleury, 2016). مهاجرت زنان می‌تواند راه‌حلی برای فرار از محدودیت‌ها فزاینده ساختاری و خانوادگی و همچنین پیش‌داوری‌های موجود در جوامع مبدأ بوده و نیز امکان اشتغال در کارهایی که به‌طور اجتماعی زنان در جامعه مبدأ در آن ممانعت داشته‌اند را فراهم کند (Ortiz, 1996; Parrad, 2005). تبیین الگوهای مهاجرت زنان در ایران نیز بیان‌گر این است که زنان مستقل یا از مهاجرت به‌عنوان راهکاری برای توسعه شغلی و یا استراتژی برای بقاء بهره می‌گیرند (مشفق و خزایی، ۱۳۹۴: ۸۵).

زنانه‌شدن مهاجرت، اشاره به افزایش حضور زنان در جریان مهاجرت در بعد کمی و کیفی دارد. چنان که آنان دیگر تنها مهاجر تبعی نبوده و نقش فعالی در این فرآیند دارند (صادقی و ولدوند، ۱۳۹۴: ۵۶). زلوتینک^۱ (۲۰۰۳) در بررسی‌های خود از حضور ۴۹ درصدی زنان در چهار دهه اخیر در فرآیند مهاجرت خبر می‌دهد (Zlotnik, 2003: 1). براساس اطلاعات سازمان ملل متحد، نرخ مهاجرت زنان در پهنه جهانی از ۶۷/۷ درصد در سال ۱۹۶۰ به ۴۹/۶ درصد در سال ۲۰۰۵ افزایش یافته است. داده‌های بخش جمعیت سازمان ملل (۲۰۱۳) گویای سهم ۴۸ درصدی زنان در مهاجرت‌های بین‌المللی است (مشفق و خزایی، ۱۳۹۴: ۸۷). براساس اطلاعات آماری بانک جهانی، در سال ۲۰۰۷، زنان بیش از نیمی از جمعیت مهاجر جهان را تشکیل می‌دهند (صادقلو، ۱۳۹۳: ۲). تا سال ۲۰۱۳، زنان بیش از نیمی از کل مهاجران در ۱۰۱ کشور یا منطقه را تشکیل خواهند داد (UNDESA, 2013). همچنین براساس تازه‌ترین آمار منتشر شده از سوی سازمان ملل، در سال ۲۰۲۰، زنان مهاجر ۳/۵ درصد از جمعیت زنان جهان و مردان مهاجر ۳/۷ درصد از جمعیت مردان جهان را تشکیل می‌دهند (United Nation, 2022).

آمارها حاکی از تحولات الگوهای سنتی مهاجرت مردانه در ایران و حضور بیشتر زنان در جریان‌های مهاجرتی درون‌استانی در کشور می‌باشد. در این راستا سهم زنان در جریان‌های مهاجرتی ایران، از ۴۵ درصد در دوره زمانی ۱۳۷۵-۱۳۶۵ به ۴۸.۶ درصد برای دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ رسیده است (مشفق و خزایی، ۱۳۹۴: ۸۷؛ محمودیان و محمودیانی، ۱۳۹۷: ۶۰). همچنین

در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ از زنان مهاجر بیشتر در گروه سنی ۱۵-۳۴ بوده‌اند. نسبت جنسی مهاجران در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد در گروه‌های سنی ۲۰ تا ۲۹ ساله و گروه سنی ۷۵ سال و بالاتر غلبه با زنان مهاجر است. نسبت جنسی پایین‌تر جمعیت مهاجر، تاحدی نشان دهنده اشتیاق زنان برای مهاجرت (جهت بهبود وضعیت) می‌باشد (محمودیان و محمودیانی، ۱۳۹۷: ۴۴-۳۶). در بررسی استان‌های کشور، با توجه به آمارهای مهاجرتی و میزان خالص مهاجرت در دوره‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۵ و ۱۳۹۵-۱۳۹۰، استان یزد جز چهار استان اول مهاجرپذیر کشور می‌باشد. همچنین در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ نسبت مهاجرت بیشترین اثر مثبت را در تغییرات حجم جمعیتی یزد داشته است. مضاعف اینکه، در این دوره خالص مهاجرت برای مردان و زنان در یزد مثبت می‌باشد. این امر بیانگر آن است که این شهر مقصد مهاجرتی مطلوب و مناسب برای برای هر دو جنس می‌باشد (محمودیان و محمودیانی، ۱۳۹۷: ۴۱-۱۳).

با توجه به این‌که جنسیت در ایران هنوز نقش پررنگ و غیرقابل انکاری در مراحل گوناگون زندگی زنان به‌ویژه در برخی مناطق کشور دارد؛ این پژوهش تلاش دارد این مسئله را با توجه به افزایش بیش از پیش مهاجرت زنان در جریان‌های مهاجرتی کشور در دهه‌های اخیر و انتخاب یزد از سوی آنان به‌عنوان مقصد مطلوب مهاجرتی، براساس بسترهای متفاوت فرهنگی-اجتماعی به‌ویژه، در یک پیوستار گستره از مبدأ تا مقصد را واکاوی کند. در نتیجه پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که بسترهای متفاوت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مبدأ و مقصد چه پیامدهای هویتی را برای زنان مهاجر به ارمغان می‌آورد؟

پیشینه پژوهش

با توجه به تغییر الگوی مهاجرت و حضور بیش از پیش از زنان در جریان‌های مهاجرتی، به‌نظر می‌رسد نیاز به بررسی‌های عمیق‌تر در حوزه جنسیت و مهاجرت هستیم. چنان‌که بسیاری از ابعاد زنان‌شدن مهاجرت هنوز در این تحقیقات مغفول مانده است.

پژوهش‌های اسمعیلی و محمودیان (۱۳۹۵)، صادقی و ولدوند (۱۳۹۴)، سادتی و علوی (۱۳۹۷) و لاتوف^۱ و همکاران (۲۰۱۸) از تاثیر منفی وضعیت تأهل بر نقش فعال مهاجرت برای زنان خبر می‌دهد. همچنین نتایج بررسی سادتی و علوی (۱۳۹۷) و مشفق و خزایی (۱۳۹۴) نشان می‌دهد زنان مطلقه و همسر فوت کرده بیش از سایر گروه‌ها مهاجرت می‌کنند. مطالعات ساداتی و علوی (۱۳۹۷)، اسمعیلی و محمودیان (۱۳۹۵) و مشفق و خزایی (۱۳۹۴) جستجوی شغلی و تحصیلی را از دلایل مهاجرت زنان می‌داند. تحقیقات ساداتی و علوی (۱۳۹۷) و صادقی و ولدوند (۱۳۹۴) نشان می‌دهد اشتغال به تحصیل، افزایش سطح تحصیلات و استفاده از اینترنت اثرات مثبتی بر نقش فعال زنان در فرآیندهای مهاجرتی دارد. بررسی‌های خواجه‌نوری و شریفی (۱۴۰۱)، اسماعیلی و محمودیان (۱۳۹۶)، فلوری^۲ (۲۰۱۶) و جولی^۳ و همکاران (۲۰۰۵) مهاجرت را در بهبود استقلال و موقعیت اجتماعی زنان موثر دانسته و آن را سبب هنجارهای اجتماعی عادلانه‌تر در مورد حقوق زنان و افزایش دسترسی آنان به منابع می‌دانند. سیفی (۱۳۹۶) و فلوری (۲۰۱۶) معتقدند هنگام تحلیل مهاجرت زنان، مهم است که این تحلیل شامل تفسیری اجتماعی باشد. چرا که جنسیت می‌تواند دسترسی به منابع و تفاوت در قدرت و برابری را در ساختارهای اقتصادی و اجتماعی و حقوقی تحت تاثیر قرار دهد. گاوس^۴ (۲۰۱۰) و پایونسکی^۵ (۲۰۰۹) برخی عوامل مرتبط با جنسیت از خشونت و ناامنی، تا جستجوی فرصت‌های جدید را در تصمیم مهاجرتی زنان موثر می‌دانند. مطالعه مشفق و خزایی (۱۳۹۴) و بررسی‌های گاوس (۲۰۱۰) در بررسی مهاجرت مستقل زنان حکایت از رابطه بین سطح برخورداری زنان از سرمایه انسانی و نوع مقصد مهاجرتی انتخابی دارد.

سادتی و علوی (۱۳۹۷) و محمودیان و محمودیانی (۱۳۹۶) در بررسی خود نشان دادند زنان مؤلفه مهمی در فرآیند مهاجرت محسوب می‌شوند. مطالعه زارع مهرجردی و همکاران (۱۴۰۱) عوامل غیراقتصادی نظیر دستیابی به آزادی بیشتر و کاستن از فشار خانواده، خویشاوندان و جامعه

---

1 Lattof

2 Fleury

3 Jolly

4 Gouws

5 Paiewonsky

را در مهاجرت زنان بسیار تاثیرگذار معرفی می‌کند. غفاری‌نسب و محمدتقی‌نژاد اصفهانی (۱۳۹۹) در پژوهش خود، حضور زنان در فضای عمومی شهری را سبب کنشگری و کسب تجربه بیشتر می‌دانند که به‌واسطه آن می‌توانند بازتعریفی جدید از هویت جنسیتی خود داشته باشند. یافته‌های افیونی و قاسمی (۱۳۹۸) تفاوت در احساس دسترسی به امکانات و مزیت‌های اجتماعی را از انگیزه‌های زنان برای مهاجرت می‌داند. نتایج پژوهش رفعت‌جاه و رضایی (۱۳۹۷) در خصوص هویت فرهنگی دختران دانشجو نشان داد محیط‌های زندگی جدید که هم شرایط جدیدی را به افراد تحمیل می‌کند یکی از منابع مهم تغییرات هویتی هستند.

مطالعه ژائو^۱ و همکاران (۲۰۲۳) از کاهش شکاف جنسیتی در مهاجرت با هدف پژوهش علمی در سطح بین‌المللی خبر می‌دهد. ارازو^۲ (۲۰۲۲) در پژوهش خود نشان داد، شرایط مهاجرت برای زنان حاوی مجموعه‌ای از تجربیات فرهنگی است که فهم و تجربیات هویتی جدید را پدید می‌آورد. مطالعه بلانشه و بیسواس^۳ (۲۰۲۱) مهاجرت زنان در بنگلادش به‌دلیل تبعضات جنسیتی فرهنگی گسترده، اغلب در شرایط ناتوانی مردان خانواده نظیر پدر، برادر و همسر رخ می‌دهد. راستوگی و اودت^۴ (۲۰۱۸) در بررسی خود نشان دادند شکل‌گیری هویت به‌عنوان یک فرآیند طولانی‌مدت در نظر گرفته می‌شود که در پاسخ به تجربیات زندگی مرتب بازناندیشی و بازسازی می‌شود. برچال^۵ (۲۰۱۶) در مطالعه خود نشان می‌دهد جنسیت و سن افراد نقشی کلیدی در تجارب مهاجرت ایفا می‌کند.

نتایج پژوهش‌های صورت‌گرفته تاکید بر زنانه‌شدن جریان مهاجرت و تاثیر مهم زنان در این فرآیند دارند. بررسی‌ها، از در نظر گرفتن بعد جنسیت به‌عنوان یک عامل جهت‌دهنده مهاجرت خبر داده و ارائه تفسیری اجتماعی از مهاجرت زنان را در این حوزه به سبب هنجارهای متفاوت جنسیتی در زمینه‌های مختلف مهم به‌شمار می‌آورند.

1 Zhao

2 Erazo

3 Blanchet & Biswas

4 Rastogi & Audet

5 Birchall

ملاحظات نظری

محقق در پژوهش‌های کیفی به دنبال درک و فهم پدیده در بستر طبیعی خود می‌باشد. نظریات در این نوع پژوهش‌ها برای رسیدن به حساسیت نظری لازم ارائه شده و ارائه چارچوبی از پیش تعیین شده برای این نوع مطالعات به مناسب نمی‌باشد. در این راستا به مرور اجمالی نظریات مرتبط با موضوع پژوهش پرداخته می‌شود.

دوری توماس^۱ (۱۹۴۱)، نظریهٔ جاذبه-دافعه^۲ را مطرح کرد. وی در آن برای تبیین مهاجرت، بر عدم تعادل اجتماعی-اقتصادی میان کشورهای مبدأ و کشورهای مقصد متمرکز شده بود. به نظر او، عدم تعادل اجتماعی-اقتصادی در کشور مبدأ، موجب دفع افراد از آن کشورها می‌شود. از سوی دیگر، در کشورهای مقصد عوامل اجتماعی-اقتصادی منجر به جذب افراد شده و تا زمان برطرف نشدن عوامل دافعه در کشور مبدأ، مهاجرت هرچه بیشتر می‌شود. نظریهٔ جاذبه و دافعه توسط اورت اس‌لی^۳ (۱۹۶۶) نیز مطرح شده است و گسترش بیشتری یافته است. از نظر وی چهار مجموعه از عوامل به شکل عوامل مثبت (جاذبه) و منفی (دافعه) مرتبط با مبدأ، عوامل مثبت (جاذبه) و منفی (دافعه) مرتبط با مقصد، عوامل واسط و مداخله‌گر بین مبدأ و مقصد و ویژگی‌های شخصی در تصمیم مهاجرتی افراد تعیین‌کننده هستند.

در فرضیه استراتژی دسترسی^۴ یوتنگ (۲۰۱۲)، دسترسی یک پدیده جنسیتی است و از جمله استراتژی‌های شناخته شده برای دسترسی به امتیازات اجتماعی در بین زنان تحرکات مکانی و مهاجرت می‌باشد. مهاجرت می‌تواند سبب دست‌یافتن زنان به استقلال، اعتماد به نفس بیشتر و پایگاه اجتماعی بالاتر شود. همچنین این فرآیند بر روابط جنسیتی به‌ویژه نقش زنان در خانواده و اجتماع تاثیرگذار بوده و از بسیاری جنبه‌ها استقلال و قدرت زنان را بهبود می‌بخشد. این نظریه‌پردازان معتقدند آنچه سبب سوق دادن زنان به مهاجرت می‌شود وجود

---

1 D.S.Thomas

2 Pull and Push

3 Everett.s.lee

4 Access Strategy Hypothesis

شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نابرابر است. در نتیجه مهاجرت زنان یک مسئله اجتماعی است (Uteng, 2012).

یکی از فرضیه‌های اصلی دیدگاه انسان‌گرایی، خودشکوفایی یا کمال خویشتن است که به صورت نیروی فعال در انسان وجود دارد. وقتی که شخصیت انسان در محیطی مساعد رشد نماید، نیروهای خلاق آزاد می‌شوند و طبیعت درونی انسان را آشکار می‌کنند (آزاد، ۱۳۷۳). گیدنز^۱ معتقد است هویت در دنیای امروز به واسطه گسترش روابط اجتماعی و تعلقات گروهی، شکلی فعالانه و معمولاً آگاهانه، تأملی و بازاندیشانه به خود گرفته است (گیدنز ۱۳۸۷؛ به نقل از قاضی‌نژاد و اوشانی، ۱۳۹۶: ۱۵۷). به گونه‌ای که هویت مدرن به صورت مفهومی سیال، ناخالص، ترکیبی، گذرا، درآمیخته، مستعد بازتعریف و بدون ماندگاری دائم در خود معنا و تفسیر می‌شود (سیدامامی، ۱۳۹۰: ۴۲). گیدنز از بازاندیشی فزاینده هویت از طریق انتخاب‌های آگاهانه سخن می‌گوید (Giddens 1991: 5-52). برگر^۲ و همکاران (۱۳۹۴) با سخن از هویت بازاندیشانه^۳ و بازتابی معتقد هستند زندگی در جوامع امروزی افراد را با چشم اندازی پیوسته در تغییر از تجارب و معانی اجتماعی رودررو می‌کند. در نتیجه آگاهی مدرن؛ هوشیار، پرتنش و احتجاج‌آمیز^۴ است (برگر و همکاران ۱۳۹۴: ۸۷-۷۴).

از برآیند نظریات بازاندیشانه هویت می‌توان نتیجه گرفت که انسان دوره مدرن با وارد شدن در فضاهای نو و جدید به تأمل و بازاندیشی مبادرت می‌ورزد. در این راستا، اگر مهاجرت افراد، به‌ویژه از روستاها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ را یکی از نموده‌ها و تجارب مدرن به‌شمار بیاوریم، آنان مجبورند هویت خویش را در هر دو سطح فردی و جمعی بازتعریف نمایند (باقری و غفاری‌نسب، ۱۴۰۰: ۵). بررسی نظریات حوزه مهاجرت زنان نشان از آن دارد که جنسیت به‌عنوان عاملی مهم جریان‌های مهاجرت زنان را تحت‌تاثیر قرار داده و نقشی پررنگ در ابعاد گوناگون زندگی زنان در مبدأ و مقصد مهاجرتی دارد. همچنین مطالعات

1 Giddens

2 Burger

3 Reflexive

4 challengeable

حوزه هویت حکایت از سوق‌دادن ناخودآگاه افراد به بازسازی و بازاندیشی مجدد هویت مطابق با محیط‌های جدید دارد.

روش و داده‌ها

در پژوهش حاضر از روش‌شناسی کیفی بهره‌گرفته شده است. از آنجایی که هدف پژوهش حاضر بررسی فرآیند حضور زنان در جریان‌های مهاجرتی است، لذا بهترین استراتژی برای بررسی این فرایند، نظریه زمینه‌ای با رهیافت نظام‌مند استراوس و کوربین (۲۰۰۸) می‌باشد. روش نمونه‌گیری نظریه زمینه‌ای به گونه تصادفی نبوده و باید در مسیری انجام شود که بیشترین بازده نظری را به همراه داشته باشد. در نتیجه مشارکت‌کنندگان در این پژوهش در ابتدا به صورت هدفمند و سپس نظری انتخاب شدند. نمونه‌گیری نظری جهت توسعه مقوله‌های در حال ظهور و برای سودمند کردن و نهایی‌شدن آنها، استفاده شده و به ما در شناخت مرزهای مفهومی و تعیین انطباق مقولات کمک می‌کند (Charmaz, 2014).

معیارهای شمول مشارکت‌کنندگان بدین گونه بود: مشارکت‌کنندگان زن و دارای تجربه مهاجرت (اعم از مهاجرت به صورت مستقل یا مهاجرت تبعی) باشند. در انتخاب نمونه‌ها تلاش شد تا تنوعی از جمله سن زنان، وضع تاهل، سطح سواد، زمینه شغلی و نوع و علت مهاجرت (مستقل-تبعی) و تنوع استان‌های مبدأ لحاظ شود. لازم به ذکر است که این گوناگونی به سبب رسیدن به توصیفات غنی‌تر در رابطه با موضوع پژوهش لحاظ گردیده است. برای یافتن داده‌های مطمئن در جهت شفاف‌سازی دقیق ابعاد پژوهش حاضر، مصاحبه‌ها تا زمان رسیدن به اشباع داده، یعنی تا زمانی که داده‌های به‌دست آمده تکراری شوند، ادامه یافت. در این راستا در بازه زمانی مرداد تا آبان ۱۴۰۱، با ۲۱ نفر از زنانی که از استان‌های مختلف کشور به یزد مهاجرت کرده و طول مدت اقامت‌شان در این شهر، بیش از دو سال است و دارای ویژگی‌های ذکر شده بوده‌اند؛ مصاحبه صورت گرفت.

ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و شامل محورهای از قبیل؛ درک زنان از نابرابری جنسیتی، نوع و سطح نابرابری جنسیتی در مبدأ در ابعاد گوناگون ساختاری و خانوادگی، دسترسی زنان به امکانات در زادگاه در زمینه‌های گوناگون، تاثیر نابرابری‌های جنسیتی در سوق دادن زنان به مهاجرت، نوع و چگونگی تغییرات جایگاه زنان و نیز دسترسی آنان به امکانات در جامعه مقصد بوده است. در روند اجرایی مصاحبه، چالش‌های زیادی وجود داشت. از جمله جلب اعتماد زنان مهاجر به‌ویژه آنانی که به‌صورت مستقل مهاجرت کرده بودند؛ که این امر به‌واسطه شبکه خیرین و گروه دوستان یزدی زنان مهاجر میسر گردید. مسئله دیگر زمانبندی مناسب مصاحبه به‌واسطه اشتغال و مشغله‌های دیگر زندگی مشارکت‌کنندگان از جمله همسر و فرزندان آنان بود. در نتیجه تلاش شد مصاحبه‌ها در چند مرحله، در فضایی آرام و به دور از دغدغه ذهنی زنان مهاجر باشد. از این‌رو بازه زمانی برای مصاحبه‌ها متغیر بود که در برخی موارد مصاحبه‌های طولانی طی چند جلسه تکمیل شد.

در ادامه، داده‌ها به‌صورت کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی به‌صورت نظامند و پیوسته مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به ملاحظات اخلاقی، قبل از شروع فرآیند مصاحبه، اطلاعات کاملی توسط محقق به مشارکت‌کنندگان از جمله اهداف پژوهش، طریقه انتشار و نتایج آن ارائه گردید. همچنین به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد اسامی آنان به‌صورت مستعار ذکر شده و اطلاعات شخصی آنان محفوظ باقی خواهد ماند. همچنین در جریان مصاحبه و برخوردها سعی بر حفظ مناعت طبع و حرمت مشارکت‌کنندگان بود. در زمینه اعتمادپذیری، تلاش شد ضمن فرصت کافی به مشارکت‌کنندگان برای تأمل در مورد موضوع مورد بحث، سؤالاتی از دل صحبت‌های مشارکت‌کنندگان پرسیده شد. همچنین در مواردی که پرسش و جوابی برای مشارکت‌کننده یا محقق مبهم بود، با بازکردن موضوع مربوطه یا مطرح کردن پرسش به‌صورت دیگر، سعی در ابهام‌زدایی از مسئله صورت گرفت. علاوه بر آن، در پایان مصاحبه برای رفع ابهامات باقی‌مانده با مشارکت‌کنندگان دوباره صحبت شد و همچنین جمع‌بندی و نتایج حاصل شده با دو نفر از اساتید کنترل شد. به‌منظور جلوگیری از سوگیری و انطباق نتایج با واقعیت، تلاش شد در فرآیند گردآوری، کدگذاری و تحلیل داده‌ها مراقبت‌های لازم به‌عمل آید. در زمینه اتکاپذیری پژوهش، مصاحبه‌ها به‌صورت دقیق و جزء به جزء تایپ شده و تلاش بر آن بود که فاصله مصاحبه‌ها تا اجرا در کوتاه‌ترین زمان ممکن باشد.

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی زنان مهاجر مشارکت‌کننده در پژوهش - یزد، ۱۴۰۱

پاسخگو (نام مستعار)	سن	تحصیلات	مذهب	شغل	وضع تاهل	وضع تاهل در هنگام مهاجرت	تعداد فرزند	طول مهاجرت (به سال)	نوع مهاجرت	علت مهاجرت
آرزو	۲۴	اول دبیرستان	شیعه	کارخانگی	متاهل	متاهل	۲	۸	همراه باهمسر	کار همسر، مشکلات خانوادگی، آب و هوا
زهرة	۲۸	دیپلم	شیعه	خانه‌دار	متاهل	متاهل	۱	۳	همراه با همسر	کار همسر
مریم	۲۸	سیکل	شیعه	کار در هاپیر مارکت	متاهله	در شرف طلاق	۲	۲	مستقل	وجود خیرین زیاد در یزد، فرار از شوهر جهت تسهیل طلاق، حضور در محیط بهتر برای آرایش و تربیت فرزندان
نا	۳۰	کارشناسی	شیعه	ماما	مجرد	مجرد	۰	۸	مستقل	تحصیل
سارا	۳۲	کارشناسی	شیعه	خانه‌دار	متاهل	متاهل	۲	۱۰	همراه با همسر	کار همسر
فرشته	۳۷	سوم راهنمایی	شیعه	جمع‌آوری ضایعات	متاهل	متاهل	۲	۷	مستقل	تصادف همسر و راننده شدن از طرف خانواده همسر، به دنبال حمایت خانوادگی پدری
معصومه	۳۷	پنجم ابتدایی	شیعه	کارگر خدماتی	متاهل	متاهل	۲	۱۵	همراه با همسر	کار همسر
حلیه	۳۷	پنجم ابتدایی	اهل سنت	کارگر گلخانه	متاهل	متاهل	۳	۵	همراه با همسر	بیماری فرزند

پاسخگو (نام مستعار)	شبه‌ها	آسیبه	سبمیرا	محبوبه	لیلیا	زیبا	لیلا	زینب
سن	۲۸	۲۸	۴۰	۴۰	۴۲	۴۲	۴۳	۴۵
تحصیلات	دیپلم	کارشناسی	دیپلم ناقص	دیپلم	دیپلم	ششم نهمت اهل سنت	دیپلم	پنجم ابتدایی
مذهب	شیعه	شیعه	شیعه	شیعه	شیعه	اهل سنت	شیعه	شیعه
شغل	کارگر خدماتی	خانه‌دار	کارگر خدماتی	کارمند اداره پست	مربی ورزشی	کار نظافت و پاک کردن سبزی	خانه‌دار	کارگر خدماتی
وضع تاهل	مطلقه	متاهل	متاهل	متاهل	متاهل	مطلقه	متاهل	متاهل
وضع تاهل در هنگام مهاجرت	در شرف طلاق	مجرد	مجرد	مجرد	متاهل	متاهل	متاهل	متاهل
تعداد فرزند	۲	۲	۳	۲	۲	۳	۲	۲
طول مهاجرت (به سال)	۸	۱۱	۸	۲۰	۳	۱۲	۷	۱۸
نوع مهاجرت	مستقل	مستقل	مستقل	خانوادگی	همراه با همسر	مستقل	همراه با همسر	همراه با همسر
علت مهاجرت	عدم امنیت جانی به دلیل اعتیاد همسر، سختی گرفتن طلاق در مبدأ	تحصیل	تشویق شوهر خواهر، فرار از ازدواج اجباری مجاهد	حمایت از خواهر بزرگ عروس نزد پدربزرگ است. کار برادرها	انتقال شفقی خانم، اختلاف خانوادگی	شکایت همسر بعد از طلاق برای دیدن فرزندان، دخالت‌های خانواده بعد از طلاق.	بیماری فرزندان، کار همسر	مشکلات خانوادگی - کار

پاسخگو (نام مستعار)	زهرآ	سالمه	رخشان	فاطمه	ناهد
سن	۴۵	۴۶	۵۰	۵۱	۵۵
تحصیلات	ارتقا بالینی	سوم نضت	پیسواد	پنجم ابتدایی	کارشناسی
مذهب	شیعه	شیعه	اهل سنت	شیعه	شیعه
شغل	روانشناس	کارگر کارخانه	بستهبندی میوه	خانه‌دار	بازنشسته آموزش و پرورش
وضع تاهل	مجرد	متاهل	متاهل	متاهل	همسر فوت شده
وضع تاهل در هنگام مهاجرت	مجرد	متاهل	متاهل	متاهل	متاهل
تعداد فرزند	۰	۵	۱۰	۳	۲
طول مهاجرت (به سال)	۱۳	۷	۸	۷	۶
نوع مهاجرت	خانوادگی	مستقل	همراه با همسر	همراه با همسر	همراه با همسر
علت مهاجرت	اختلاف خانوادگی بر سر ارت در نتیجه قوت پدر	کار، دور شدن از قاهره	کار	پنهان ماندن علت بیماری دختر از آشنایان	نیاز به کمک دختر در مورد بیماری همسر

یافته‌ها

تحلیل داده در یک فرآیند منسجم و منظم به صورت زمانبندی شده موجب شکل‌گیری مقوله هسته (پدیده: میل به گذار) بود. این پدیده شامل ۲۰ مقوله اصلی، ۱۱۳ مقوله فرعی و ۹۰۷ مفهوم می‌باشد، که به علت محدودیت فضای مقاله، از ذکر مفاهیم صرف‌نظر شده است.

جدول ۲. مقولات مربوط به میل به گذار

مقوله هسته	مقولات اصلی	مقولات فرعی
میل به گذار	مبدأهای پیشرو	بهبود عملکرد فردی-اجتماعی زنان در مبدأ، کم‌رنگ‌شدن مردسالاری در مبدأ، هویت اجتماعی مستقل، منزلت زنانگی در مبدأ، برابری جنسیتی در مبدأ، برابری جنسیتی در زندگی مشترک، مردان همراه، خانواده حامی.
	خانواده سلطه‌گر آینده‌سوز	ناهنجاری‌های خانوادگی، هویت خانواده‌مدار، زندگی سوزی پدران، نارسایی نقش حمایتی خانواده، مانیفست جنسیتی خانواده، مادران ضعیف، نارسایی نقش پدر، جریان ثروت بین‌نسلی، مالکیت خانواده بر درآمد.
	جامعه مردمرکز	اقتدار مردگرایانه، زندگی تحمیلی، کالانگاری زن، هویت مردمدار، میت‌انگاری زن، آسایش مردمدار، خسته از ایستادگی، تشویش‌های ذهنی نابرابری، مردستیزی، مردهراسی.
	زنان همدست	زنان علیه زنان، سلطه‌پذیری خودخواسته، ظالم‌پروری، زنانگی تعریف شده.
	فقر و فلاکت چندلایه	زنان نان‌آور، فقر زنانه، فلاکت چندلایه.
	خودفرسایشی	انحلال روانی-ذهنی ناشی از شرایط زندگی، فقدان خودباوری، خودانحلالی.
	زنان رام	فقر هویت، بیگانه با هویت، زنان مطیع، خفقان هویت.
	مطلوبیت مبدأ	مطلوبیت امکانات اجتماعی رفاهی زنان در مبدأ، برابری جنسیتی شغلی در مبدأ، برابری جنسیتی تحصیلی در مبدأ، کارآمدی حمایت‌های اجتماعی دولتی در مبدأ، بهبود نسبی امکانات در مبدأ.
	دفاعه‌های مبدأ	جنسیت‌مداری اشتغال در مبدأ، تحصیل قربانی مسافت، تحصیل قربانی فقر جنسیت‌محوری امکانات.
	زندان تنانگی و ازدواج	کلیشه‌های جنسیتی فرهنگی، رنج‌های زنانگی، مالکیت مالی مردانه، عرف ضد تحصیل زنان، زندگی آزاد مردانه، ذهنیت مردسالارانه، فرهنگ جنسیت‌زده، عرف‌های مسموم، محبوس در تنانگی، ازدواج سودمحور، ازدواج درون خویشاوندی، کودک‌همسری، بزرگنماداری.
نابرابری فرهنگی ابدی	نابرابری پایدار، آپارتاید جنسیتی فرهنگی، فرهنگ پارافیلیا انگار مرد	

مقوله هسته	مقولات اصلی	مقولات فرعی
	کژکارکردی دولتی سیستماتیک	پکیج محرومیت در مبدأ، فساد سیستماتیک در مبدأ، ایستایی زندگی در مبدأ، رنج‌های فرهنگی مبدأ، ناهنجاری‌های اجتماعی-فرهنگی مبدأ، فقر اجتماعی، فقدان مطالبه‌گری از سوی مردم، ناکارآمدی دولتی، شغل‌های فرمایشی، عقب‌ماندگی فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی.
	مبارزه‌طلبی و استقلال	استقلال‌طلبی، زنان سخت، پذیرندگی زنان قوی، زنان سازنده، محدودیت استقلال‌آفرین
	خودخوری	جستجوی تناسب زندگی-شخصیتی، ملامت‌های فرسایش ناشی از بیکاری.
	بازآفرینی خود	بلوغ فردی-اجتماعی، بلوغ رفتاری طی زمان، برساخت خوداجتماعی، ارتقاء استقلال فردی، انقلاب شخصیتی، طغیان من.
	تسهیل دسترسی در مقصد	تسهیل دسترسی در مقصد، مسیر هموارتر مقصد در دستیابی به اهداف، برتری آزادی اجتماعی در مقصد، جاذبه‌های مقصد.
	بالندگی خانوادگی	بازسازی زندگی مطلوب، تحولات مطلوب خانوادگی، گمنامی احترام‌آفرین، استقلال لذت‌آفرین
	چالش‌های سازگاری در مقصد	فرهنگ بیمارپرور مقصد، ناهنجاری‌های شغلی در مقصد، چالش‌های زندگی در مقصد، بولد جنسیت در مقصد.
	هزینه فرصت‌های غیرمستقیم	هزینه فرصت ازدواج، هزینه فرصت فرزندآوری
	تباه‌انگاری پایدار	سوختن فرصت‌ها، رنج روزمرگی، هیچ‌انگاشته‌شدن در زندگی مشترک، فقدان جایگاه نظری در زندگی مشترک، زندگی نباتی، زندان زندگی مشترک

(۱) مبدا‌های پیشرو

مناطق مختلف ایران به سبب تنوع فرهنگی بالا و درجات متفاوتی از مدرنیته، درک متفاوت هویتی را برای ساکنان خود به‌همراه دارد. برخی از زنان مشارکت‌کننده از داشتن جایگاه مطلوب فردی و اجتماعی در زادگاه می‌گفتند. آنان برابری جنسیتی مختلف را در ابعاد گوناگون از سطح جامعه تا درون خویشاوندی و حتی در عرصه زندگی مشترک خود تجربه کرده و اظهار داشتند که از استقلال و آزادی اجتماعی وافر حتی گاهی در قبل از ازدواج برخوردار بوده‌اند. از

سوی‌دیگر برخی از زنان مشارکت‌کننده از کمرنگ‌شدن مردسالاری و بهبود جایگاه زنان و استقلال عمل بهتر آنان در زادگاه مردسالار خود در سال اخیر خبر دادند. داشتن حامی در زندگی فردی و اجتماعی یکی از مهم‌ترین مسائل زنان مشارکت‌کننده بود و آنان پیشرفت خود را مدیون وجود چنین حامیانی می‌دانستند. زنان مشارکت‌کننده تشویق‌های خانواده و همراهی همسر را از دلایل مهم برای مهاجرت و رسیدن به جایگاه مطلوب ذکر کردند. ندا (۳۰ ساله، کارشناسی، ۸ سال اقامت)؛ از تشویق‌های برادر خود برای مهاجرت تحصیلی می‌گوید:

«داداش بزرگم، دوست داشت من پیشرفت کنم، درس بخونم، تو به محیط بهتر و بزرگتر باشم. اون بیشتر از این جنبه نگاه می‌کرد».

۲) خانواده سلطه‌گر آینده‌سوز

خانواده به‌عنوان ساختاری مهم، در شکل‌دهی آینده فرزندان نقش غیرقابل انکاری دارد. زنان مشارکت‌کننده معتقد به انتقال سبک و نوع زندگی از خانواده به فرزندان بودند. آنان بسیاری از ناکامی‌های خود در عرصه‌های مختلف فردی و اجتماعی را نشأت گرفته از نارسایی نقش پدر همچون رهاشدن از سوی وی، مادران ضعیف به‌عنوان الگویی نامناسب، ناهنجاری‌های خانوادگی نظیر رفتارهای ناپه‌نجار اجتماعی و تبعیض‌های جنسیتی خانواده و در نهایت سوختن زندگی بر اثر کج‌اندیشی‌های پدر در زمینه‌های مختلف استقلال و آزادی فرزندان به‌ویژه دختران می‌دانستند و فرزندان را به‌نوعی قربانی عملکردهای والدین تلقی می‌کردند. برخی از زنان مشارکت‌کننده صرف‌تمام درآمد خود در زندگی کنار والدین یا همسر را یک امر بدیهی دانسته و مالکیت خانواده بر درآمد، گاهی بدون کوچکترین پس‌انداز و بهره‌وری، را از نمونه سلطه مالی برشمردند. زهرا (۴۵ساله، ارشد بالینی، ۱۳ سال اقامت)؛ از وابسته نگه‌داشتن فرزندان توسط پدر می‌گوید:

«پدر من اصلاً از این‌که بچه مستقل باشه متنفر بود. پدر من بالای [بال‌های] منو برادران رو چیده بود. به خاطر این‌که ما همیشه بهش وابسته باشیم، وابسته مالی... پس از مرگ پدر، موفقیت‌های من شروع شد».

۳) جامعه مردم‌مرکز

مردم‌محوری در مناطق مهاجر فرست، سبب نوعی زندگی تحمیلی در ابعاد مختلف فردی و اجتماعی بر زنان شده است. برخی از زنان مهاجر، تجربه‌ای از سلطه همه‌جانبه پدر، برادر و همسر خود داشتند و معتقد بودند که بازماندن آنان از پیشرفت نتیجه این وضعیت است. این سلطه در مواردی تشویش‌های ذهنی فراوان و رنج‌های پایداری را برای آنان به همراه داشته است. سارا (۳۲ ساله، کارشناسی، ۱۰ سال اقامت)؛ از بی‌هویتی مطلق زنان در زادگاه می‌گوید:

«اونجا حتما باید زن با شوهرش باشه. مثلاً اصلاً به اسم شوهر شناخته میشه. کسی که حالا شوهر نداره، جدا هست، اصلاً اسمش گفته نمیشه. زن رو تنهایی اونجا به رسمیت نمی‌شناسن...».

۴) زنانگی همدست

سلطه‌پذیری خودخواسته و جستجوی زنانگی تعریف شده در قالب سنت و عرف، سبب محدود شدن زنان در زمینه‌های مختلف و محروم شدن آنان از حقوق اولیه نظیر اشتغال و تحصیل شده است. زیبا (۴۲ ساله، ششم نهضت، ۱۲ سال اقامت)؛ از ممانعت مادر بزرگ برای تحصیل می‌گوید:

«خودم اگر می‌خواستم تصمیم بگیرم درس می‌خوندم. مثلاً مادر بزرگم گفت که دختر نمی‌فرستن شهر دیگه درس بخونه...».

۵) فقر و فلاکت چندلایه

زنان مشارکت‌کننده در زادگاه با تکثر و تنوع فلاکت و فقر در زمینه‌های مختلف درگیر بوده‌اند. آنان نقش نان‌آور بودن خود و اجبار برای اشتغال، فقر مطلق خانواده، بیماری والدین، تعویق درمان بیماری به دلیل تنگدستی، فروپاشی زندگی با فوت والدین، اعتیاد خانوادگی، فرزندآوری بدون آینده‌نگری و ... را از لایه‌های فلاکت خود برشمرده‌اند و خود را محکوم به بدبختی ابدی دانسته که حتی در مقصد راه‌گزینی برای آن نیافتند. حلیمه (۳۷ ساله، پنج ابتدایی، ۵ سال اقامت)؛ زندگی خود را این‌گونه توصیف می‌کند:

«درگیر شغل و کم‌دستی پدرم و بعدم که ازدواج کردم کم‌دستی شوهرم...».

۶) خودفرسایشی

فقدان خودباوری نسبت به ظاهر تا ناتوانی در تصمیم‌گیری، تعلق‌های مکرر فردی و فقدان آینده‌نگری سبب عقب‌ماندگی زنان مشارکت‌کننده در زندگی فردی و اجتماعی‌شان شده بود. آنان همچنین پیامدهای برخاسته از شرایط تنش‌زای زندگی خانوادگی‌شان نظیر؛ افسردگی و از دست دادن توانایی ذهنی را سبب فرسایش روانی و بازماندن از پیشرفت برشمردند. سمیرا (۴۰ساله، دیپلم ناقص، ۸ سال اقامت)؛ از تاثیر شرایط زندگی خانوادگی بر روان خود می‌گوید:

«دیگه تنبلی و افسردگی... چهار پنج واحد داشتم تابستون بود، قرار بود برم پاس‌شون کنم بخونم. حقیقت یادم نمیاد چطور شد. افسرده شدم به‌خاطر شرایط زندگی. فکر می‌کردم هیچی یاد نمی‌گیرم، نمی‌خوندم».

۷) زنان رام

نابرابری جنسیتی به‌عنوان عرف اجتماعی و قومی در برخی مناطق کشور چنان بدیهی است که زنان بدون کوچکترین اعتراضی آن را می‌پذیرند. زنان مشارکت‌کننده از عدم دغدغه ذهنی، عدم درک و اذیت‌کننده نبودن نابرابری جنسیتی در زادگاه گفتند. آنان سازگاری، عادت، مطیع بودن و سکوت مطلق در برابر رفاه مادی یا از سر ترس را از راه‌حل‌های خود در مقابل این نابرابری‌ها برشمردند. سلیمه (۶۱ساله، سوم نهضت، ۷ سال اقامت)؛ از ترس زنان مقابل همسران خود در زادگاه می‌گوید:

«هر کدوم که شوهراشون خوب باشه زناجرات نمی‌کنن چیزی بگن. شوهراشون هر چیز بگیره بیاره تو خونه. براش مهمون بیاد، تو خونه هیچ چیز کم و کسری نباشه، مثلاً با شوهر بحث کنه شوهر همون لحظه طلاقش میده».

۸) مطلوبیت مبدأ

بعضی از زنان مشارکت‌کننده از مناطقی وارد شهر یزد شده بودند که در آنجا موقعیت زنان از نظر فردی و اجتماعی نظیر امکان تحصیل، اشتغال و دسترسی به امکانات مختلف در سطح مطلوبی قرار داشت. آنان از نبود تفکیک جنسیتی و برابری زنان و مردان در عرصه‌های مختلف

چه درون خانواده و چه در سطح اجتماع زادگاه، همچون تنوع شغلی و مطلوبیت محیط آن برای زنان و عرف تحصیل دختران گفتند. شیما (۳۸ ساله، دیپلم، ۸ سال اقامت): از تحصیلات و اشتغال دختران خانواده می‌گوید:

«بچه‌های فامیل مون همشون تحصیل کرده‌اند چه دختر، چه پسر... شاغلم هستن. دختر دایی دارم روانشناسه، دختر دایی دارم دکتر داروخانه است».

۹) دافعه‌های مبدأ

دافعه‌های مبدأ به اشکال مختلف سبب سوق دادن افراد به مهاجرت می‌شود. ادغام و فشار این دافعه‌ها گاهی مهاجرت‌های گسترده فارغ از جنس و سن را شکل می‌دهد. ممانعت از اشتغال زنان یا تحدید آنان به مشاغل اداری، فقدان تنوع شغلی برای زنان، ممانعت از تحصیل دختران به سبب مسافت طولانی مراکز آموزشی و یا فقر، عرف‌های ناخوشایند و رنج‌آور مبدأ نظیر ظاهرینی و جنسیت‌محوری، امکانات همچون امکانات بهتر برای مردان در زمینه‌های مختلف تحصیلی، اشتغال، رفاهی و ...، از جمله مسائل و مشکلات زادگاه نزد زنان مشارکت‌کننده محسوب شده و آن‌ها را جز دافعه‌های منطقه خود به حساب می‌آوردند. زنان مشارکت‌کننده همچنین فقدان فرهنگ مطالبه‌گری از سوی مردم را از علت‌های مهم فقدان امکانات در منطقه خود برشمردند. آرزو (۲۴ ساله، اول دبیرستان، ۸ سال اقامت) از جنسیت‌محوری امکانات زادگاه می‌گوید:

«واسه مردونه، مثلاً صبحش برای فوتباله، بعد از ظهر میشه واسه کاراته، شبش هم مثلاً میشه واسه ژیمناستیک. اتفاقاً برادر خودمم رفت کاراتهو میرفت و فوتبالتش، ولی من هیچ وقت نرفتم».

۱۰) زندان تنانگی و ازدواج

زندگی زنان در ایران در پیوند به فرهنگ، عرف، شرع و قوانین تعریف می‌شود. ازدواج‌های خویشاوندی که با سلطه والدین بدون نظرخواهی از دختران و گاه حتی پسران با اهداف مختلف همچون بده‌بستان‌های خویشاوندی و یا نگاه اقتصادی صورت گرفته بود از رنج‌های عمیقی بود که آینده زنان مشارکت‌کننده را به شدت تحت‌تاثیر قرار داده است. آنان از چالش‌های فراوان زندگی بر

اثر سن پایین خود و گاهی همسر هنگام ازدواج و در نتیجه فقدان بلوغ جسمی و روانی و عدم درک زندگی مشترک گفتند. زنان مشارکت‌کننده ممانعت از تحصیل دختران، انگ‌های بی‌همسری، ظاهرسازی جسمی از سوی زنان برای مقبولیت، انگ‌های پوششی، سختی ازدواج مجدد زنان و کلیشه‌های جنسیتی در حوزه مختلف همچون اشتغال، سختی پروسه طلاق برای زنان، سرزنش در پی دخترزایی، عرف مالکیت مالی مردانه و ... را از دسته مواردی دانسته که به‌وسیله عرف نه‌تنها حمایت شده بلکه گاهی تشدید می‌شوند. زنان مشارکت‌کننده همچنین از پذیرش آزادی عمل فزون‌تر فردی و اجتماعی مردان در اذهان اجتماعی و فرهنگی گفتند. فرشته (۳۷ ساله، سوم راهنمایی، ۷ سال اقامت)؛ از عدم بلوغ جسمی و روانی خود هنگام ازدواج می‌گوید:

«من موقع رفتن/ازدواج/ بچه بودم. هیچی از زندگی نمی‌فهمیدم. همین عمه‌ام همش می‌بردنم خونشون ده/روستا/ پونزده روز که می‌موندم، گریه می‌کردم. شوهرم داد سر مادرش می‌کشید این چی بوده برای من گرفتن. مثلاً می‌رفتم وسط خواهراش می‌خوابیدم. به خدا نمی‌دونستم شوهر یعنی چی. پریدم نمی‌شدم».

۱۱) نابرابری فرهنگی ابدی

وجود تبعیض‌های جنسیتی متنوع در زمینه‌های مختلف با وجود مدرن شدن جامعه حتی در شهرهای بزرگ حس پایداری ابدی این نابرابری‌ها را برای زنان به دنبال دارد. زنان مشارکت‌کننده از نابرابری سیستماتیک به‌صورت، محدودیت‌های فزاینده اجتماعی برای زنان، چارچوب‌های محدودگر عرف در مورد زنان، انحصاری بودن مشاغل برای مردان، فرهنگ مدافع مرد در ابعاد مختلف از فردی تا اجتماعی نظیر ازدواج و مهاجرت، تبعیض آزادی‌های فردی-اجتماعی بین زنان و مردان و نظایر آن‌ها گفتند. آسیه (۳۸ ساله، کارشناسی، ۱۱ ساله اقامت)؛ از نابرابری پایدار و عمومی می‌گوید:

«از همیشه بوده، نه فقط تو روستاها، تو خود یزد همین الانش من دیدم که چه جور با به زن رفتار میکنن...».

۱۲) کژکارکردی دولتی سیستماتیک

عقب‌ماندگی از لحاظ اقتصادی و اجتماعی به صورت عدم توزیع عادلانه امکانات، قوانین ناعادلانه شغلی و تحصیلی، فقدان حمایت‌های مطلوب شغلی نظیر بیمه مناسب مواردی بود که از دید زنان مشارکت‌کننده حکایت از ناکارآمدی دولت در برخی عرصه‌ها در مناطق مهاجرپرست داشت. زنان مشارکت‌کننده از ایستایی زندگی در مبدأ به دلیل محرومیت گسترده به‌ویژه در زمینه شغلی و تحصیلی برای زنان و ناامنی فزاینده گفته و تنها راه‌هایی از آن‌ها را مهاجرت برشمردند. حلمیه (۳۷ ساله، پنجم ابتدایی، ۵ سال اقامت)، از مهاجرت‌های فصلی و فقدان اشتغال در زادگاه می‌گوید:

«چاره ای نبود. اونجا کار نبود. میومد اینجا/همسر/ پسته چینی، سیب چینی و اینا... اخه کارخونه‌یم نیست مثل اینجا که بشه کار کنی. مرز هم بود که بستن، دیگه کاری نیست تو شهر ما».

۱۳) مبارزه و استقلال

برخی از زنان مشارکت‌کننده ایستادگی مداوم در برابر تبعیض‌های جنسیتی، تلاش برای کاهش آن حتی در سطح کوچک خانواده، اصرار در داشتن شغل دلخواه و پیشرفت تحصیلی را از راهبردهای خود در تقلیل نابرابری بیان داشتند. آنان از خواستن و رسیدن به جایگاه مطلوب گفته و اظهار داشتند که زنانی که قدرت لازم را از خود به نمایش می‌گذارند، برتری فردی و اجتماعی‌شان مورد پذیرش قرار می‌گیرد. از سوی دیگر، برخی از آنان از تبدیل محدودیت‌های زندگی به فرصتی برای بهبود استقلال فردی - اجتماعی خود هرچند به اجبار گفتند. آرزو (۲۴ ساله، اول دبیرستان و ۸ سال اقامت)؛ از ایستادگی در برابر عرف‌های زادگاه خود می‌گوید:

«دیگه بهش گفتم نمی‌خوام /فرزند/. چون واقعا سخته زندگی کردن. دیگه از این به بعد می‌خوام به خودم برسیم...».

۱۴) خودخوری

انسان‌ها در مسیر زندگی خود گاهی با وجود تلاش بسیار به دلایل مختلف نظیر کمال‌گرایی، تنش‌های زندگی، نوع شخصیت و... نمی‌توانند به حس رضایت از زندگی دست‌یابند. رسیدن به زندگی مورد علاقه از جمله مسائلی بود که در صحبت‌های زنان مشارکت‌کننده نظیر دستیابی به

شغل دلخواه و متناسب با شخصیت، گذران روزمرگی به سبک دلخواه دیده می‌شود. آنان از تنش‌های روحی فراوان خود به سبب نرسیدن به زندگی دلخواه نظیر عدم یافتن شغل مناسب به دلایل گوناگون و سرزنش‌های مکرر اطرفیان و درک نشدن از سوی آنان گفتند. آسیه (۳۸) ساله، لیسانس، ۱۱ ساله اقامت؛ از رنج نیافتن شغل مناسب و سرزنش اطرفیان می‌گوید:

«همه به من می‌گن تو چند ساله تو شهری، چرا اینقدر بیکاری؟ اصلا می‌گم چرا هیچ کی نمی‌فهمه حرف منو... همه می‌گن تو تنبلی، فلائی، نمی‌خوای بری سر کار».

۱۵) بازآفرینی خود

مسیر مهاجرت برای زنان مشارکت‌کننده پراز افت‌وخیزهای شخصیتی بوده است. آنان از تحولی در شخصیت فردی و اجتماعی خود صحبت کردند که فراتر از بازآفرینی سطحی بوده است. زنان مهاجر تحول عمیق فکری نظیر خودشناسی و انعطاف‌پذیری بیشتر، باور مهم بودن خود، بلوغ رفتار فردی نظیر مدیریت تنش‌های زندگی زناشویی و فزونی استقلال در آن، تلاش برای رسیدن به اهداف، سعی در گذر از رنج‌ها، بلوغ ارتباطی و فکری، شخصی‌سازی زندگی، فهم اجتماعی افزون‌تر را از نشانه‌های این تحول ذکر کرده و مسئله زمان، بستر جدید زندگی و دوری از خانواده را کمک‌کننده در این زمینه دانستند. البته این مسیر برای زنانی که به صورت مستقل مهاجرت کرده‌اند سخت‌تر، ولی بهره‌مندی بسیاری در بعد استقلال و ساخت خود داشته است. زینب (۴۵) ساله، پنجم ابتدایی، ۱۸ سال اقامت؛ از فهم جایگاه خود بعد از مهاجرت می‌گوید:

«فهمیدم منم جایگاهی دارم، منم شوهر دارم، منم زندگی دارم. می‌فهمیدم دیگه چی به چیه...».

۱۶) تسهیل دسترسی در مقصد

آنچه سبب اقتناع مهاجران برای انتخاب شهری به عنوان مقصد می‌شود سطح و نوع دسترسی به امکانات است. بعضی مناطق با تسهیل دسترسی به انواع امکانات در ابعاد گوناگون به‌ویژه فارغ از جنسیت، بسترهای مناسبی را برای مهاجران شکل می‌دهند. امکانات گسترده در ابعاد گوناگون شغلی، تحصیلی و رفاهی به‌ویژه برای زنان، راحت‌تر شدن زندگی، حمایت‌های قوی‌تر دولتی، استقبال از مهارت زنان، حمایت‌های خیرین، تفکیک کمتر جنسیتی اشتغال، کاهش فشار عرف و

آزادی‌های اجتماعی بیشتر برای زنان در مقصد، بازتر بودن فضای فرهنگی، امنیت محیط برای زنان، شاد بودن فضای جامعه نسبت به مبدأ و ... از جمله جاذبه‌های مقصد بود که توسط زنان مشارکت‌کننده بیان شده است. آنان زندگی در مقصد را مسیری آسان‌تر برای رسیدن به اهداف خود دانسته و موارد بسیاری از بهبود استقلال و جایگاه و دستیابی به زندگی دلخواه را ذکر کرده‌اند. لعی (۴۲ ساله، دیپلم، ۳ سال اقامت)؛ استقبال مقصد از مهارت خود را این‌گونه بیان می‌کند:

«توی یزد براشون خیلی مهمه که بچه‌ش به یه جایی برسه. شیراز در حد یک سرگرمی می‌دونستن [بیشتر منظورش ورزش/ورزشه] خیلی هم به خاطر این‌که دست زیاد بود، پیشرفتی نمی‌تونستی داشته باشی. یزد نه دست زیاد نیست، می‌تونی راحت‌تر به چیزی که می‌خوای برسی».

۱۷) بالندگی خانوادگی

رضایت از مهاجرت در کلام بسیاری از زنان مشارکت‌کننده به‌وضوح دیده می‌شود. آنان تحولات مطلوب خانوادگی خود را حاصل اقدام به مهاجرت و سکونت در مقصد مناسب می‌دانستند. زنان مهاجر از ذات خوب مردم بومی، برتری فرهنگ مقصد، یافتن هم‌مسلك اجتماعی، ثبات درآمدی و شغل آسان‌تر، پذیرش بیشتر در پی گمنامی، تغییرات مثبت فرزندان نظیر رشد عاطفی بهتر، تحولات عمیق فکری و فرهنگی خانواده و استقلال مالی خود گفته و زندگی در مقصد را نقطه‌عطفی برشمردند که سبب بازسازی زندگی مطلوب از جانب آنان و خانواده‌های‌شان شده است. زهرا (۴۵ ساله، ارشد بالینی، ۱۳ سال اقامت)؛ زندگی در یزد را نقطه‌عطف پیشرفت خود می‌داند:

«یزد جایی هست که آگه یه روز ازش برم بیرون، زمانی که ازدواج کنم و بچه‌دار بشم و برگردم، به بچه‌هام می‌گم، این شهر و نقطه‌عطف زندگی و پیشرفتم می‌دونم».

۱۸) چالش‌های سازگاری در مقصد

تحول در مسیر زندگی به‌ویژه تغییرات مکانی با مطلوبیت صرف همراه نبوده و در کنار مزایا، چالش‌های و مسائل خاص خود را نیز دارد. زنان مهاجر از مشکلات فراوان خود به‌واسطه تغییر محل زندگی و سکونت در جامعه مقصد گفتند. آب و هوای نامطلوب، نداشتن مسکن مناسب، مسائل مربوط به تحصیل فرزندان، تفاوت فرهنگی، گرانی مقصد و عدم تناسب روحیه و شغل، و

نظایر آن از جمله چالش‌هایی بود که؛ زنان مهاجر با آن‌ها درگیر بودند. سارا (۳۲ ساله، لیسانس، ۱۰ سال اقامت)؛ از فرهنگ بومی گرای اشتغال مقصد می‌گوید:

«بیشتر باید تو کارخونه و اینا بریم خو [که]... ما را نمی‌شناسن، بومی نمی‌گیرن جای / منظور غیریزی/».

۱۹) هزینه فرصت‌های غیرمستقیم

ازدواج و فرزندآوری به‌عنوان دو مسئله تاثیرگذار در زندگی زنان مطرح است که می‌تواند مسیر زندگی زنان را تغییر دهد. بسیاری از زنان مشارکت‌کننده در مسیر زندگی خود بعد از ازدواج و فرزندآوری، خواسته یا ناخواسته مجبور به تغییر سبک زندگی دلخواه شده‌اند. بسیاری از زنان مهاجر از رها کردن درس و اشتغال گفته، به‌گونه‌ای که خانه‌نشینی را به‌ویژه بعد از فرزندآوری تجربه کرده‌اند. از سوی دیگر نیز زنان مطلقه و بیوه که دارای فرزند هستند با چالش بسیاری برای ازدواج مجدد و اشتغال نظیر؛ نداشتن حامی برای نگهداری فرزندان و عرف‌های خویشاوندی نظیر ازدواج با برادر همسر درگیر هستند. زیبا (۴۲ ساله، ششم نهضت، ۱۲ سال اقامت)؛ می‌گوید:

«چرا همین آرایشگری. مثلاً چون با بچه جای اصلاً کاری نمی‌دادن...».

۲۰) تباه‌انگاری پایدار

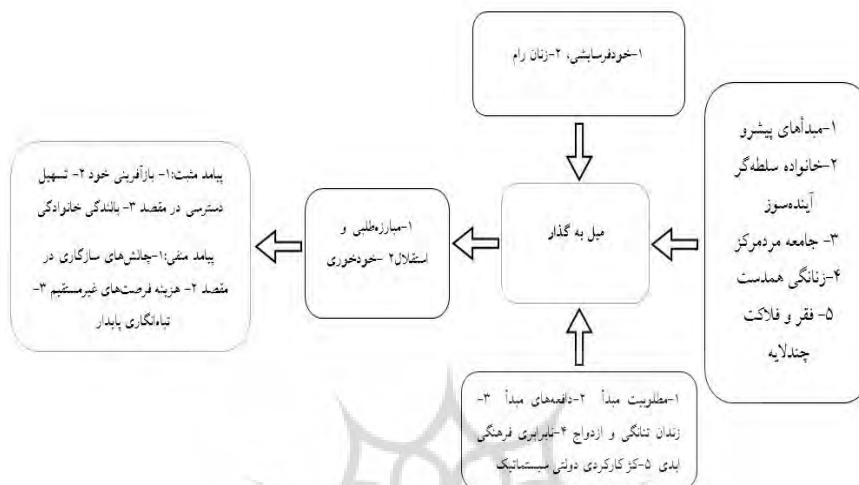
زنان قدرت و امید خود را برای ادامه زندگی و پیشرفت در بستر خانواده و با حمایت مردان خود به دست می‌آورند. آنان در صورت نداشتن چنین بستر مناسبی برای بالندگی، نه تنها از پیشرفت و رسیدن به اهداف بازمانده بلکه حس پوچی و ایستایی ره‌آورد زندگی آنان خواهد بود که خانواده را نیز متاثر می‌سازد. برخی زنان مشارکت‌کننده از فقدان جایگاه نظری قوی در زندگی مشترک خود گفتند. آنان همچنین تجربه‌هایی از زندان زندگی مشترک که در آن زن به ازای تامین مالی محکوم به سکوت است، تنش‌های فزاینده همسری نظیر اعتیاد؛ بدبینی و خشونت همسر و تحمل زندگی به‌دلیل فرزندان، از دست رفتن فرصت‌ها به دلایلی نظیر

ممانعت خانواده و... داشتند و معتقد به تباه شدن زندگی و واماندگی خود به دلیل روزمرگی کسالت‌بار و بی‌برنامگی در زندگی بودند. سمیرا (۴۰ساله، دیپلم ناقص، ۸ سال اقامت) می‌گوید: «خسته‌ام، میدونی از کار تو خونه... روزام داره هدر میره چند ساله».

۲۱) مقوله مرکزی: میل به گذار

زنان در جوامع سنتی و ایستای فرهنگی از یک‌سو با خستگی و رنج ناشی از پافشاری بر نگهداشت بی‌چون و چرای عرف و از سوی دیگر با حضور نوپای مدرنیته که دگرگونی عمیق نگرشی و آگاهی افزون‌تر را برای آنان به همراه دارد، روبرو هستند. تحرکات مکانی روزافزون زنان و مدرنیته سبب میل به تعریف جدید آنان از زنانگی، به‌ویژه در جوامع با فرهنگ سنتی شده است. همچنین در سطح ساختاری؛ کمرنگ‌تر شدن مسائل جنسیتی در حوزه‌های مختلف اشتغالی، اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی در کشور نشان از گذار جامعه از حالت ایستایی به سمت دگرگونی در پذیرش بیشتر حضور زنان در بیرون از خانه و جایگاه متفاوت آنان نسبت به قبل در جامعه دارد. در نتیجه جامعه ایران با آگاهی همگانی در زمینه تغییر و تاثیر نقش زنان مواجه است. زنان مشارکت‌کننده نیز در صحبت‌های خود به موارد زیادی اشاره کرده‌اند که نشان از دگرگونی موقعیت فردی و اجتماعی زنان داشته است. آنان مهاجرت مستقل زنان و موفقیت بی‌نهایت آنان در این فرآیند، بهبود جایگاه اجتماعی زنان و حضور نوپای آنان در جامعه، کاهش فشار عرف و کمرنگ‌تر شدن تعصبات جنسیتی، افزایش آگاهی زنان، همگرایی در داشتن دید مثبت‌تر به زنانگی، دگرگونی شرایط اقتصادی-اجتماعی نظیر نیاز به کار زنان و... از آن جمله دانسته و استقبال زنان برای دستیابی به موقعیت و جایگاه بهتر را متذکر شدند. آسیه (۳۸ ساله، لیسانس، ۱۱ ساله اقامت): از تغییرات فراگیر در کشور در حوزه زنان می‌گوید:

«مسئله‌ای که الان هست خود مردا هم دیدشون عوض شده نسبت به خانما... شرایط اقتصادی، هم شرایطی پیش آورده که زن باید بره سرکار. مرد مجبوره دیگه، نمی‌تونه یه چیزی به خانمش بگه تو این جوری، اون جوری، بعدم بزاره بره سر کار».

شکل ۱- الگوی پارادایمی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

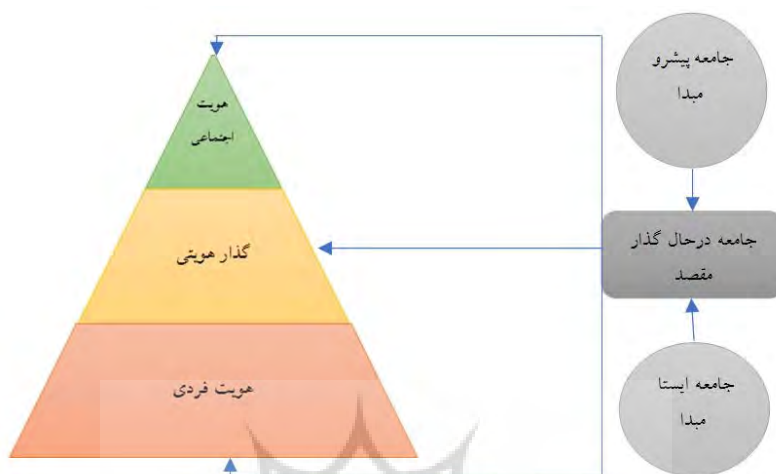
در پژوهش حاضر به واکاوی فرآیند مهاجرت ۲۱ نفر از زنان مهاجر ساکن شهر یزد و تجربه زیسته آنان از برهمکنش هویت و مهاجرت در این مسیر پرداخته شد. نتایج این پژوهش در قالب یک طرح‌واره نظری شماره ۲ ارائه گردید. از این طریق کلیت پژوهش و یافته‌های بدست‌آمده و روابط بین مقوله‌ها، به صورت انتزاعی شرح داده شده تا به واسطه آن فرآیند تکامل پژوهش پدیدار گردد.

در راستای طرح‌واره، همان‌طور که مشخص است، زنان مهاجر از دو مبدأ متفاوت وارد یزد شده‌اند. مبدأ پیشرو؛ که زنان در آن جایگاه فردی و اجتماعی خوبی دارند و حضور زنان به‌عنوان فردی فعال در اجتماع از سال‌ها پیش پذیرفته شده است. این زنان کمترین میزان نابرابری جنسیتی را هم در سطح خانواده و هم در برخوردهای اجتماعی در زادگاه تجربه کرده، از حمایت‌های پدر و همسر برخوردار بوده، به امکانات دسترسی مطلوب داشته و دارای اعتماد به نفس و استقلال فردی و اجتماعی مناسب هستند. اما مبدأ ایستا، به جامعه‌ای اشاره دارد که زنان در آن فاقد هویت فردی-اجتماعی لازم بوده و تبعیض‌های جنسیتی را از خانواده تا جامعه

همچون محرومیت از؛ حق تحصیل، حق انتخاب همسر، تصمیم در مورد تعداد فرزندان، تصمیم برای زندگی مشترک و ... را تجربه کرده‌اند. چنان‌که در بالاترین سطح گاهی هرگز در اجتماع اسمی نداشته و در سراسر عمر خود بدون کوچکترین هویت زنانگی به پدر و همسر خود منتسب شده‌اند. زنان مشارکت‌کننده از مناطق با فرهنگ ایستا با چنان محرومیت وسیع حتی در تأمین احتياجات اولیه خود درگیر هستند که مسئله نابرابری جنسیتی و هویت‌یابی جزء آخرین دغدغه‌هایشان محسوب می‌شود. آنان درگیر با معضلات مختلفی همچون کودک‌همسری، ناهنجاری‌های خانوادگی نظیر: اعتیاد همسر، تباهی آینده ناشی از ممانعت خانواده برای تحصیل و اشتغال، مادران ضعیف و منفعل؛ فقر و فلاکت‌های چندلایه از محرومیت مطلق در زادگاه، فقدان امکانات اولیه زندگی، تا بیماری و فوت والدین، فقر مطلق خانواده و نقش اجباری نان‌آور بوده، که این امر سبب نوعی زندگی برای آنان شده که بدون هیچ اراده‌ای، فقط به حکم زنده بودن نفس می‌کشند.

این زنان فاقد اعتماد به نفس و استقلال کافی بوده، از ایستادگی در برابری ناملايمات خسته و به نوعی وفق با بی‌هویتی و بدیهی‌انگاری روند زندگی در زادگاه رسیده‌اند. یافته‌های سیفی (۱۳۹۶) و فلوری (۲۰۱۶) نیز نشان از نقش پررنگ جنسیت در سهولت دسترسی به منابع، تفاوت در قدرت و برابری در ساختارهای اقتصادی و اجتماعی و حقوقی دارد. همچنین پژوهش‌های سادتی و علوی (۱۳۹۷)، اسمعیلی و محمودیان (۱۳۹۵)، صادقی و ولدوند (۱۳۹۴) و لاتوف (۲۰۱۸) از تاثیر منفی تأهل بر نقش فعال مهاجرت برای زنان خبر می‌دهد، که در زمینه اقتدار بیشتر مردان در جامعه با نتایج پژوهش حاضر همسو است.

در این راستا، ورود هر گروه از زنان با مبداهای متفاوت؛ به بستر جدید در حال گذار همچون شهر یزد، که زنان در آن هنوز هویت فردی و اجتماعی ثابت ندارند و نسل‌های مختلف درک هویتی فردی و اجتماعی متفاوت و متنوعی را نظیر بی‌هویتی مطلق، ثبات هویت فردی و هویت اجتماعی مطلوب در بستر سنتی - مدرن جامعه تجربه می‌کنند، پیامدهای متفاوتی در بردارد.

شکل ۲- طرح‌واره نظری پژوهش

در چنین جامعه‌ای به دلیل حضور نوپای زنان در اجتماع و تقاضای بالایی برای مهارت‌های زنان در ابعاد مختلف برای یادگیری و آموزش از یک‌سو و قید و بندهای سنتی - جنسیتی از سوی دیگر، سبب بازار کار مطلوب برای زنانی می‌شود که از جوامع پیشرو وارد یزد شده‌اند. در این راستا تکثر و تنوع اشتغال مربوط به حوزه زنان در جامعه در حال گذار مقصد، سبب فرصت‌های مطلوب شغلی برای زنان دارای مهارت شده و آنان با پشتوانه هویت فردی و اجتماعی قوی وام گرفته از زادگاه می‌توانند جایگاه شغلی و اجتماعی درخوری برای خود تدارک دیده و به استقلال مالی مطلوبی دست یابند. زنان از جوامع با فرهنگ پیشرو به واسطه حضور گسترده اجتماعی زنان در زادگاه، درگیر عرضه زیاد و تقاضای کم برای مهارت‌های مختلف بودند و با وجود مهارت نتوانسته بودند، شغلی مناسب بیابند. ولی به مدد حضور نوظهور اجتماعی زنان در جامعه مقصد توانستند از عرضه کم و تقاضای زیاد مهارت در شهر جدید بهره‌مند شوند. این زنان با هویت‌یابی مطلوب اجتماعی در نوک هرم هویت قرار گرفته و به نظر می‌رسد این روند تا تعادل عرضه و تقاضای مهارت زنان در جامعه جدید و کاهش سلطه فرهنگ جنسیت‌مدار ادامه خواهد داشت. آنچه که در نظریه جاذبه-دافعه به عنوان عدم تعادل اجتماعی-اقتصادی بین مبدأ و مقصد ذکر شده و تا زمان برطرف نشدن این عدم تعادل دفع از مبدأ ادامه خواهد یافت.

طبق نظریه برگر (۱۳۹۴)، زندگی در جوامع امروزی افراد را با چشم‌اندازی پیوسته در تغییر از تجارب و معانی اجتماعی رودررو می‌کند و او را به تفکر و می‌دارد. در نتیجه آگاهی مدرن؛ هوشیار، پرتنش و احتجاج‌آمیز است. زنان جوامع ایستا با ورود به یزد و برخورد با فرهنگی جدید که، زنان نسبت به مبدأ در جایگاه فردی و اجتماعی بهتری قرار دارند، حضورشان مستقل از مردان به رسمیت شناخته‌شده و پذیرای نقش فعال آنان در عرصه‌های مختلف تحصیلی، شغلی و اجتماعی هستند؛ در مقابل تجربه خود از جایگاه زنان در زادگاه، دچار نوعی شکست هویت شده و دست به بازاندیشی هویتی می‌زنند. این زنان بر اساس طرح‌واره در قاعده هرم جای‌گرفته زیرا با تنش‌های فراوان اول در درون خود و سپس با اطرافیان سعی در ثبات هویت فردی داشته و مبارزه‌طلبانه تلاش می‌کنند به هویت فردی مستقل دست یابند. هرچند که در این راستا عوامل مختلفی سبب سوق دادن زنان به اشتغال و حضور در اجتماع و پذیرش این روند از سوی مردان در جامعه مقصد می‌شود. از آن جمله می‌توان تأثیرپذیری مردان از فرهنگ جدید و از بین رفتن قبح مهم بودن زن و همچنین بستر سنتی - مدرن مقصد که زوجین را برای رهایی از تنگنای اقتصادی در شهر جدید مجبور به اشتغال زنان می‌کند، نام برد. زنان این گروه به دلیل فقدان سواد و مهارت لازم، مجبور هستند به بُعد تقاضای شغلی سطح پایین‌تر مقصد نظیر کارگری در کارخانه‌ها، خانه‌ها و ... پاسخ دهند. آنان در مقصد با مشکلات اقتصادی فراوان در کنار چالش‌های هویتی درگیر بوده و فشار مضاعفی را برای رسیدن به ثبات در هردو بعد تجربه می‌کنند. پژوهش‌های مختلف نظیر باقری و غفاری‌نسب (۱۴۰۰) از اجبار مهاجران روستا- شهری در بازاندیشی هویت فردی و جمعی می‌گویند. یافته‌های غفاری‌نسب و محمدتقی‌نژاد اصفهانی (۱۴۰۰) و رفعت‌جاه و رضایی (۱۳۹۷) نیز نشان داد زندگی در محیط‌های جدید یکی از مهم‌ترین منابع تغییرات هویتی هستند. همچنین ارازو (۲۰۲۲) در پژوهش خود شکل‌گیری هویت‌های متفاوت زنان در مسیر مهاجرت را به شرایط مهاجرت و نوع تجربه زندگی در مبدأ و مقصد مرتبط می‌داند. یافته‌های راستوگی و اودت (۲۰۱۸) از بازاندیشی و بازسازی مداوم هویت بر اثر تجربه‌های زندگی حکایت

دارد. پژوهش‌های خواجه‌نوری و شریفی (۱۴۰۱)، افیونی و قاسمی (۱۳۹۸)، اسماعیلی و محمودیان (۱۳۹۶)، فلوری (۲۰۱۶) و جولی و همکاران (۲۰۰۵) نیز مهاجرت را در بهبود استقلال و موقعیت اجتماعی زنان و افزایش دسترسی آنان به منابع و تغییر روابط جنسیتی موثر می‌دانند. نتایج پژوهش حاضر با مطالعات مشفق و خزایی (۱۳۹۴) و گاووس (۲۰۱۰) درباره ارتباط بین سطح برخورداری زنان از سرمایه‌ی انسانی و نوع مقصد مهاجرتی انتخابی و نتایج مطالعه میرفردی و همکاران (۱۳۹۹) در زمینه تحرک عمودی-صعودی مهاجران روستا-شهری با داشتن سرمایه اجتماعی و تحصیلات بالاتر همسو می‌باشد.

منطبق بر فرضیه استراتژی دسترسی یوتنگ (۲۰۱۲) دسترسی پدیده‌ای جنسیتی است و مهاجرت به‌عنوان راهبردی برای زنان در دسترسی بهتر به امکانات و بهبود جایگاه فردی و اجتماعی در راستای تغییر روابط جنسیتی در خانه و جامعه است. در نتیجه به‌نظر می‌رسد فرهنگ مبدأهای مهاجرتی و سطح دسترسی به امکانات در زادگاه توامان؛ با شکل‌دهی نوع مهارت فردی-اجتماعی، نقش بسیاری در چگونگی روند زندگی زنان مهاجر در مقصد دارند. در این راستا، زنان مهاجر دارای مهارت، سریع‌تر به بازاندیشی هویتی خود در بعد فردی و اجتماعی رسیده، در نتیجه جامعه‌آماده پذیرش مقصد با تسهیل دسترسی در ابعاد مختلف تحصیلی، شغلی و اجتماعی بستری مناسب برای شکوفایی آنان و حتی خانواده‌ی‌شان خواهد بود. اما زنان بدون مهارت، درگیر با رنج‌های متعدد اجتماعی-اقتصادی، نمی‌توانند بازاندیشی هویت خود را در سطح فردی درست، به موقع و مناسب شکل داده، بدون رسیدن به ثبات مطلوب اقتصادی؛ در این مسیر فقط با رنج روزافزون نتوانستن و ادامه ایستایی دست و پنجه نرم کرده و تنش‌های فزاینده‌ی درونی خود را به خانواده و گاه جامعه بسط می‌دهند. در نتیجه، آنان حتی در اجتماع جدید با وجود فضای بازتر و امکانات بیشتر، نمی‌توانند بهره‌وری لازم را داشته باشند. یافته‌های نقوی (۱۳۹۴) نیز؛ تعارض بر سر حقوق زنان و نقش‌های جنسیتی و تفاوت در فرهنگ‌پذیری در جامعه مقصد را سبب بروز تعارضات زناشویی می‌دانند. در این راستا به‌نظر می‌رسد زنان مهاجر از مناطق ایستا به حمایت‌های بیشتر، حداقل در زمینه‌های اقتصادی نیاز داشته، تا با کاهش فشار زندگی در مقصد، بتوانند آسان‌تر مسیر هویت‌یابی فردی و در ادامه هویت‌یابی اجتماعی خود را طی کرده و بهره‌وری سودمند دوسویه‌ای برای خود و مقصد داشته‌باشند.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهادهای نیز جهت انجام پژوهش‌های آتی در این حوزه ارائه می‌گردد. حوزه مهاجرت زنان نیازمند مطالعات بیشتر در حوزه جنسیت و ابعاد مختلف آن در مناطق مختلف کشور با توجه به الگوهای اجتماعی و فرهنگی متفاوت می‌باشد. واکاوی دقیق بسترهای مهاجرفرست و مهاجرپذیر در ابعاد گوناگون اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می‌تواند نتایج متفاوت و بسیار مهمی در جهت اخذ سیاست‌های مناسب برای کاهش معضلات و افزایش بهره‌وری مناطق مهاجرپذیر و مهاجرفرست به‌ویژه در حوزه مهاجرت زنان در برداشته باشد.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول مقاله در رشته جمعیت‌شناسی است که در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد به انجام رسیده است. نویسندگان مقاله از تمامی زنان مهاجر مشارکت‌کننده که زمینه دسترسی به داده‌ها را برای محققین پژوهش فراهم نمودند و نیز داوران محترم مقاله که با پیشنهادات اصلاحی‌شان به ارتقاء کیفی مقاله افزودند، تشکر می‌کنند.

منابع

- آزاد، حسین. (۱۳۷۳). آسیب‌شناسی روانی. تهران، نشر بعثت.
- اسمعیلی، نصیبه و محمودیان، حسین (۱۳۹۶). زنان و مهاجرت به شهر همدان، تعیین‌کننده‌ها و پیامدهای آن. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۶(۱۰)، ۶۱-۸۳.
<https://doi.org/10.22084/csr.2017.10542.1125>
- اسمعیلی، نصیبه؛ محمودیان، حسین (۱۳۹۵). بررسی عوامل موثر بر مهاجرت‌های تحصیلی و شغلی زنان جوان ایرانی در دوره ۹۰-۱۳۸۵. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۵(۳۴)، ۱۲۸-۱۱۳.
https://fasname.msy.gov.ir/article_183.html
- افیونی، شکوه و قاسمی، عاطفه. (۱۳۹۸). تحلیل تجربه‌زیسته زنان از مهاجرت (مطالعه‌ی مهاجرت برون‌مرزی زنان). فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۶(۸۷)، ۱۷۸-۱۵۵.
<https://doi.org/10.22054/qjss.2020.46305.2146>

باقری، رحمان و غفاری نسب، اسفندیار (۱۴۰۰). مطالعه‌ی جامعه‌شناختی هویت فرهنگی مهاجران لک مقیم تهران (با تأکید بر مؤلفه‌ی زبان). جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۱(۱)، ۱-۲۵.

<https://doi.org/10.30465/scs.2021.25779.2040>

برگر، پیتر؛ برگر، بریجیت وکلنر، هانسفرید (۱۳۹۴). ذهن بیخانمان، نوسازی و آگاهی. (ترجمه محمد ساوجی)، تهران: نشر نی.

پیری، لیلا و شهرآرای، مهرناز (۱۳۸۴). بررسی رابطه میان سبک‌های هویت، ابراز وجود، و سبک‌های مقابله. مطالعات روانشناختی ۱(۲)، ۳۹-۵۴. <https://doi.org/10.22051/psy.2005.1660>

جعفری‌سیریزی، فائزه، عباس عسکری‌ندوشن و علی روحانی (۱۴۰۱). مادران و تربیت نسل: کاوشی انتقادی از دغدغه‌های اجتماعی مادران در رابطه با فرزندپروری. مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۱۴(۳)، ۱۱۷-۱۵۷.

<https://doi.org/10.22035/isih.2022.4801.4707>

خواجه نوری، بیژن و شریفی، علی (۱۴۰۱). مروری بر زمینه‌ها، انواع و پیامدهای مهاجرت بین‌المللی زنان. زن و جامعه، ۱۳(۴۹)، ۵۳-۷۴. <https://doi.org/10.22051/jwsp.2019.21923.1814>

ربانی، مهدیه، جوادیان، سیدرضا و عسکری‌ندوشن، عباس (۱۴۰۱). پیامدهای طولانی‌شدن ساعات کاری پدر بر تغییر کیفیت روابط بین‌نسلی: یک مطالعه کیفی. تداوم و تغییر اجتماعی، ۱(۱)، ۷۵-۵۷.

<https://doi.org/10.22034/jssc.2022.2772>

رفعت‌جاه، ماریا و رضایی، میژگان. (۱۳۹۷). تحلیلی بر هویت فرهنگی دانشجویان دختر ساکن خوابگاه مطالعه‌ای تطبیقی در خوابگاه‌های دولتی و خصوصی شهر تهران. مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۶(۴)، ۱۴۸-۱۰۹.

<https://doi.org/10.22051/jwsp.2019.21923.1814>

زارع مهرجردی، راحله؛ فولادیان، مجید؛ حسینی‌درمیان، غلامرضا؛ قاسمی‌اردهایی، علی (۱۴۰۱). مطالعه کیفی فرایندهای مهاجرت مستقل زنان به شهر تهران (روایت‌پژوهی زنان مهاجر استان یزد). نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۷(۳۳)، ۲۶۹-۳۰۶.

<https://doi.org/10.22034/jpai.2023.562852.1251>

سادتی، جواد وعلوی، محبوبه (۱۳۹۷). علل و پیامدهای اجتماعی مهاجرت زنان. مطالعات پژوهشی زنان، ۷۶-۶۱.

http://journals.miu.ac.ir/article_2772.html

سید امامی، کاووس (۱۳۹۰). هویت ایرانی در گفتار جوانان. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۲(۱)، ۶۲-۳۶.

http://www.jsi-isa.ir/article_24080.html

سیفی، آناهیتا (۱۳۹۶). علل و پیامدهای زنانه شدن مهاجرت بین‌المللی در پرتو امنیت انسانی با تأکید بر حقوق بین‌الملل: چالش‌ها و راهکارها. پژوهش‌نامه زنان، ۸(۱۹)، ۸۵-۱۲۰.

https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_2662.html

صادق‌لو، طاهره (۱۳۹۳). تبیین مفهومی علل و بازخوردهای زنانه (مونث) شدن مهاجرت‌های روستایی. مجموعه مقالات همایش زن و توسعه پایدار روستایی، ۱-۱۶.

<https://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1046152.html>

صادقی، رسول و ولدوند، لیلا (۱۳۹۴). جنسیت و مهاجرت: تحلیل جامعه‌شناختی تفاوت‌های جنسیتی در مهاجرت‌های داخلی در ایران. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۴(۷)، ۵۵-۷۸.

https://www.csr.basu.ac.ir/article_1561.html

غفاری‌نسب، اسفندیار و محمدتقی‌نژاد اصفهانی، رعنا (۱۳۹۹). مصرف فضا و بازتعریف زنانگی؛ مطالعه تجربی کافه‌نشینی زنان در شیراز. جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۲(۲)، ۴۹-۷۰.

<https://doi.org/10.22108/jas.2020.124438.1964>

قاضی‌نژاد، مریم و خانی‌اوشانی، نسرين (۱۳۹۶). رابطه بین بازانندیشی در هویت و گرایش به مهاجرت از کشور (پژوهشی در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های دولتی تهران). مسائل اجتماعی ایران، ۸(۲)، ۱۷۴-۱۵۱.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1396.8.2.7.7>

گیدنز، آتونی. (۱۳۸۷) تجدد و تشخص، (ترجمه ناصر موفقیان)، تهران: نشر نی.

محمودیان، حسین و محمودیانی، سراج‌الدین (۱۳۹۶) بررسی نقش زنان در فرایند تصمیم‌گیری مهاجرت خانوادگی به استان تهران. زن در توسعه و سیاست ۱۵(۴)، ۴۷۷-۴۹۸.

<https://doi.org/10.22059/jwdp.2017.233975.1007204>

محمودیان، حسین و محمودیانی، سراج‌الدین (۱۳۹۷). بررسی وضعیت مهاجرت داخلی و شهرنشینی در ایران با تأکید بر دوره ۱۳۹۰-۱۳۹۵. تهران: صندوق جمعیت ملل متحد.

https://iran.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/layout_report_on_internal_migration-v.10.pdf

مشفق، محمود و خزایی، معصومه (۱۳۹۴). تحلیلی بر ویژگی‌ها و تعیین‌کننده‌های مهاجرت مستقل زنان در ایران. مطالعات راهبردی زنان، ۱۷(۶۷)، ۸۵-۱۲۴. https://www.jwss.ir/article_12429.html

میرفردی، اصغر؛ حیدری، آرمان و امینی خو، مصطفی (۱۳۹۹). میزان تحرک اجتماعی مهاجرین روستا-شهری و ارتباط آن با سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه، مهاجرین شهرهای یاسوج و مادوان). برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۰(۳۷)، ۱۴۰-۱۲۳. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_3996.html

تقوی، اعظم. (۱۳۹۴). تعارضات زناشویی پس از مهاجرت و موانع اجتماعی رفتار کمک خواهی از دیدگاه زنان مهاجر ایرانی ساکن استرالیا. زن و جامعه، ۳(۲)، ۴۱-۶۶. https://jzvj.marvdasht.iau.ir/article_810.html

Afyouni, S., & Ghasemi, A. (2019). Analysis of Women's Lived Experience of Migration (The Study of Women's Cross-Border Migration). *Quarterly Journal of Social Sciences*, 26(87), 155-178. [In Persian]. <https://doi.org/10.22054/qjss.2020.46305.2146>

Azad. H. (1994). *An outline of psychopathology*, Tehran, Besat Publications. [In Persian].

Bagheri, R., & ghafarinasab, E. (2021). A Sociological Study on cultural Identity of Migrant Lak in Tehran With Emphasis on the Language Component. *Sociological Cultural Studies*, 12(1), 1-25. [In Persian], <https://doi.org/10.30465/scs.2021.25779.2040>

Berger, P. L, Berger, B., Hansfried, K. (2015), *The Homeless Mind; Modernization and Consciousness*, (Translated to Persian by Mohammad Savji). Tehran: Ney Publishing. [In Persian].

Birchall, J. (2016). Gender, age and migration: An extended briefing. IDS. <https://hdl.handle.net/20.500.12413/10410>

Blanchet, T& Biswas, H. (2021). Migration and gender in Bangladesh: An irregular landscape, International Labour Organization, 1-81. <https://www.ilo.org/publications/migration-and-gender-bangladesh-irregular-landscape>

Castles, S. and Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Palgrave Macmillan.

Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*. Sage.

- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. SAGE Publications, Inc., <https://doi.org/10.4135/9781452230153>
- Erazo, E. D. (2022). Women of the Ecuadorian diaspora in Genoa. Migration, identity and memory. EU-LAC Foundation. <https://eulacfoundation.org/sites/default/files/2022-10/eu-lac-Mujeres-diaspora-ecuatoriana-EN.pdf>
- Esmaeli, N., & Mahmoodian, H. (2016). A Study on Factors Influencing Educational and Occupational Migration of Iranian Young Women during 2006-2011. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 15(34), 113-128. [In Persian]. https://faslname.msy.gov.ir/article_183.html
- Esmaeli, N., & Mahmoudian, H. (2017). Determinants in the women's migration to Hamedan. *Contemporary Sociological Research*, 6(10), 61-83. [In Persian]. <https://doi.org/10.22084/csr.2017.10542.1125>
- Fleury, A. (2016). Understanding women and migration: A literature review. Knomad Working Paper No. 8. <https://www.knomad.org/sites/default/files/2017-04/KNOMAD%20Working%20Paper%208%20final%20Formatted.pdf>
- Ghafarinasab, E., & Mohammadtaghinejad Esfahani, R. (2021). Space Consumption and Redefining Femininity; A Study of Women's Cafe Experience in Shiraz. *Journal of Applied Sociology*, 32(2), 49-70. [In Persian], <https://doi.org/10.22108/jas.2020.124438.1964>
- GhaziNejad M, Khani-Ushani, N. (2018). Relationship between Identity Reflection and Tendency to Migrate from Iran: Study of Higher Education Students in Tehran State Universities. *Social Problems of Iran*, 8(2), 151-174. [In Persian]. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1396.8.2.7.7>
- Giddens, A. (1991), *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Cambridge: Polity Press. http://images.xbtr.com/v2/pdfs/1613/Giddens_ModernityandSelf-Identity.pdf
- Giddens, A. (2008) *Modernity and self - Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. (Translated to Persian by Nasser Moafaqian), Tehran: Nei Publishing. [In Persian].
- Gouws, A. (2010). The feminisation of migration. *Africa Insight*, 40(1), 169-180. <https://hdl.handle.net/10520/EJC17623>

- Internationalis, Caritas (2012). The female face of migration. Advocacy and best practices for women who migrate and the families they leave behind. Caritas Internationalis Working Document. <https://www.caritas.org/wordpress/wp-content/uploads/2017/05/FFMCaritasPolicyDoc.pdf>
- Jafari-Sirizi, F., Askari-Nodoushan, A., & Ruhani, A. (2022). Mothering and childrearing: A critical exploration of mothers' social concerns about parenting. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 14(4), 117-175. [In Persian], <https://doi.org/10.22035/isih.2022.4801.4707>
- Jolly, S, Reeves, H y Piper, N. (2005). *Gender and Migration: Overview Report*. Institute of Development Studies. <https://repositorio.unal.edu.co/handle/unal/75185>
- Khaje Nouri, B., & Sharifi, A. (2022). An Overview of the Contexts, Types and Consequences of Women's International Migration. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 13(49), 53-74. [In Persian], <https://doi.org/10.22051/jwsps.2019.21923.1814>
- Lattof, S. R., Coast, E., Leone, T., & Nyarko, P. (2018). Contemporary female migration in Ghana: Analyses of the 2000 and 2010 Censuses. *Demographic Research*, 39, 1181-1226. <https://www.demographic-research.org/volumes/vol39/44/39-44.pdf>
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- Mahmoudian, H. & Mahmoudiani, S. (2018). *Study on the situation of internal migration and urbanization in Iran with an emphasis on the period 2011-2016*. Tehran: United Nations Population Fund, [In Persian]. <https://iran.umfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/layout-report-on-internal-migration-v.10.pdf>
- Mahmoudian, H., & Mahmoudiani, S. (2017). A Study of the role of women in decision-making for family migration to Tehran province. *Woman in Development & Politics*, 15(4), 477-498. [In Persian]. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2017.233975.1007204>
- Mirfardi, A., Heidari, A., & Amini Khoo, M. (2020). The Social mobility of Rural-Urban Migrants and its Relationship to social capital (The case of Study, Yasouj and Madevan Cities). *Regional Planning*, 10(37), 123-140. [In Persian], https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_3996.html

- Moshfegh, M., & Khazai, M. (2015). A Study on Characteristics and Determinants of Independent woman migrants in Iran. *Women's Strategic Studies*, 17(67), 85-124. [In Persian], https://www.jwss.ir/article_12429.html
- Naghavi, A. (2015). Marital Conflicts and Social Obstacles of Help-Seeking Behavior from the Point of View of Iranian Immigrant Women Living in Australia. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 6(22), 41-66. [In Persian], https://jzvj.marvdasht.iau.ir/article_810.html.
- Ortiz, V. (1996). Migration and marriage among Puerto Rican women. *International Migration Review*, 30(2), 460-484. <https://doi.org/10.2307/2547390>
- Piper, N., & Yamanaka, K. (2005). Feminized migration in East and Southeast Asia: Policies, actions and empowerment (No. 11). UNRISD Occasional Paper. <https://www.econstor.eu/handle/10419/148824>
- Piri, L. and Shahrarai, M. (2005). Examining the relationship between identity styles, self-expression, and coping styles. *Journal of Psychological Studies*, 1(2), 39-54. [In Persian], <https://doi.org/10.22051/psy.2005.1660>
- Pötzschke, S., Rinken, S. (2022). Introduction: Using Innovative Technologies to Tackle Methodological Challenges in Migration Research. In: Pötzschke, S., Rinken, S. (eds) *Migration Research in a Digitized World*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-01319-5_1
- Rabbani, M., Javadian, S. R., & Askari-Nodoushan, A. (2022). Consequences of Father's Long Work Hours on the Intergenerational Relationship Quality: A Qualitative Study. *Journal of Social Continuity and Change (JSCC)*, 1(1), 57-75. [In Persian], <https://doi.org/10.22034/jssc.2022.2772>
- Rafat Jah, M., & Rezaei, M. (2018). An Analysis of the Cultural Identity of the Female Dormitory Students A comparative study of the public and private dorms in Tehran. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 16(4), 109-148. [In Persian], <https://doi.org/10.22051/jwsp.2019.21923.1814>
- Rastogi, D., & Audet, C. (2018). A Qualitative Exploration of Career Identity Development among "Dependent" Immigrant Women: Preliminary Findings. *Canadian Journal of Career Development*, 17(2), 106-112. <https://cjcd-rcdc.ceric.ca/index.php/cjcd/article/view/83>

- Sadati, J.; Alavi, M. (2018). Causes and social consequences of women's migration. *Women's Research Studies*, 5(8), 61-76. [In Persian]. http://journals.miu.ac.ir/article_2772.html
- Sadeghi, S. & Valadvand, L. (2015). Gender and Migration: A Sociological Analysis of Gender Differentials in Internal Migration in Iran, *Journal of Contemporary Sociological Research* 4(7), 55-78. [In Persian], https://www.csr.basu.ac.ir/article_1561.html
- Sadeghlou, T. (2014). Conceptual explanation of the causes and feedbacks of feminization of rural migration, *Proceeding of Conference on Women an Sustainable Rurla Development*, 1-16. [In Persian], <https://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1046152.html>
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (Eds.). (2016). *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Seifi, A. (2017). The Causes and the Consequences of the Feminization of International Migration in the Light of Human Security with an Emphasis on International Law: Challenges and Solutions. *Women Studies*, 8(19), 85-120. [In Persian]. https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_2662.html
- Seyyed Emami, K. (2011). Iranian identity in the speech of young people. *Iranian Journal of Sociology*, 12(1,2), 36-62. [In Persian]. http://www.jsi-isa.ir/article_24080.html
- Tittensor, D., Mansouri, F. (2017). The Feminisation of Migration? A Critical Overview. In: Tittensor, D., Mansouri, F. (eds) *The Politics of Women and Migration in the Global South*. Palgrave Pivot, London. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58799-2_2
- UNDESA. (2013). *International Migration Report 2013*. http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/migration/migrationreport2013/Full_Document_final.pdf
- United Nations Population Division (2022), *World Migrant Stock: The 2022 Revision Population Database*. <https://www.un.org/development/desa/pd/sites>
- Uteng, T. P. (2012). Gender and mobility in the developing world. World Bank <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/a9b17dbd-1764-569c-b8c5-f8fb8522d5d3/content>

Zare Mehrjardi, R., Fouladiyan, M., Hassani Darmian, G., & Ghasemi Ardahae, A. (2022). Qualitative Study of Women's Independent Migration Processes to Tehran City (Case Study of Migrant Women of Yazd Province). *Journal of Population Association of Iran*, 17(33), 269-306. [In Persian], <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.562852.1251>

Zhao, X., Akbaritabar, A., Kashyap, R., & Zagheni, E. (2023). A gender perspective on the global migration of scholars. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(10), e2214664120. <https://doi.org/10.1073/pnas.2214664120>

Zlotnik, H. (2003). The global dimensions of female migration. *Migration Information Source*, 1, 19-20. <https://www.migrationpolicy.org/article/global-dimensions-female-migration>

